Ára: 400 FORINT
81. évf. 20. szám 2026. november 1.
Chesván 21. 5787

ÚJ ÉLET

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Már a szélsőbaloldali nézetek is egyre veszélyesebbek

Dublinban rendezték meg az Európai Unió antiszemitizmus elleni küzdelemmel foglalkozó különmegbízottainak és koordinátorainak 15. nemzetközi találkozóját, amelyen Magyarországot dr. Barta Zsófia nemzeti koordinátor, Gesztelyi Donát diplomata, prof. dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke és Dóra Bálint, a Mazsihisz külkapcsolati koordinátora képviselte. A tanácskozáson a résztvevők az erősödő antiszemitizmus, a zsidó közösségeket érő biztonsági fenyegetések, a szélsőséges ideológiák térnyerése és a mesterséges intelligencia jelentette új kihívások mellett az online gyűlölet elleni fellépés lehetőségeit is megvitatták.

Dr. Barta Zsófia hozzászólásában kiemelte, hogy a zsidó élet az egész magyar társadalom életének integráns része. A magyar zsidók magyarok. A zsidó kultúra a magyar kultúra része is, a magyar zsidó örökség pedig a nemzeti örökségünkhöz tartozik, *nincs olyan, hogy ők és mi. Csak mi vagyunk.*

Az előadások között példaként elhangzott, hogy az egyik arab országban, ahol több mint 200 nemzetiség él, egyáltalán nem engedik a gyűlöletkeltő beszédet, és fellépnek a szélsőségesség minden formája ellen. Másik példaként megemlítették a 2019-es emberi testvériségről szóló dokumentumot, amelyet a néhai Ferenc pápa és az al-Azhar nagyimámja, Sheikh Ahmed Al-Tayyib írt alá Abu-Dzabiban. Mérföldkőnek számít ebben a témában a 2020-as Ábrahám-megállapodás, amellyel akkor áttörték a régóta fennálló akadályokat és elindították a kultúrákon átívelő megértés folyamatát a Közel-Keleten.

Gesztelyi Donát, Ligeti András, dr. Barta Zsófia, Yehuda Kaploun, az Egyesült Államok antiszemitizmus elleni küzdelem különmegbízottja, Dóra Bálint, prof. dr. Grósz Andor, Sarah Friedman, a Zsidó Világkongresszus ügyvezető igazgatója

Személyi változások, erősödő antiszemitizmus és új technológiai megoldások

A tanácskozáson szó esett az antiszemitizmus elleni küzdelemben érintett európai tisztségviselők személyi változásairól is. **Katharina von Schnurbein,** az Európai Bizottság antiszemitizmus elleni küzdelemért felelős koordinátora bejelentette, hogy hamarosan a német szövetségi kormány zsidó életért és az antiszemitizmus elleni küzdelemért felelős biztosává nevezhetik ki, Felix Klein utódjaként. A résztvevők hivatalosan is köszöntötték az új küldötteket, köztük dr. Barta Zsófiát, Magyarország képviselőjét, **Luise Auken-Wagnert,** Dánia küldöttét, valamint **John Pierce**-t, az Egyesült Királyság holokausztügyekért felelős képviselőjét.

A résztvevők áttekintették az európai zsidó közösségeket érő fenyegetéseket is. Európa-szerte aggodalomra ad okot a zsidó személyek és intézmények elleni fizikai támadások növekvő száma, valamint az iráni kötődésű szereplőkhöz kapcsolódó fenyegetések. A felszólalók a szélsőjobboldali, szélsőbaloldali és iszlamista nézetek térnyerésére, illetve az ezekhez kapcsolódó politikai és társadalmi folyamatokra is felhívták a figyelmet. A szélsőséges megnyilvánulások a választási kampányokban és a Hamászt támogató nyilvános demonstrációkon is megjelennek, többek között Amszterdamban.

Külön téma volt a holokauszt emlékezetének torzítása és az áldozatok személyes történeteinek háttérbe szorítása. Példaként a németországi Szászországban található Heidenaut említették, ahol a beszámoló szerint az egyes áldozatoknak emléket állító botlatóköveket egy általános, „a totalitarizmus áldozatai” feliratú emlékművel váltották fel. Ez a megközelítés elhomályosíthatja az egyes áldozatok személyazonosságát, valamint a történelmi felelősség kérdését. A résztvevők az antiszemitizmus elleni intézményi fellépés gyengülésének veszélyére is figyelmeztettek. Ennek kapcsán szóba került Zohran Mamdani, New York polgármestere is, akinek intézkedése nyomán a város visszavonta az antiszemitizmus nemzetközileg alkalmazott IHRA-definíciójának elfogadását.

A mesterséges intelligencia szerepe az antiszemitizmus elleni küzdelemben

Az október 7-i terrortámadásokat követően jelentősen megszaporodtak az online antiszemita tartalmak. Ezek között összeesküvés-elméletek, az erőszakot dicsőítő bejegyzések, a holokausztot eltorzító vagy annak történelmi valóságát megfordító állítások, valamint a zsidó emberek Izrael cselekedeteiért való kollektív felelőssé tétele is szerepel. A mesterséges intelligencia további kihívásokat teremt: segítségével nagy mennyiségben és rövid idő alatt állíthatók elő és terjeszthetők antiszemita dezinformációk, deepfake-ek és hamis történelmi tartalmak.

A tanácskozáson az is elhangzott, hogy egyes európai országokban, különösen Írországban, a kortárs antiszemita megnyilvánulások jelentős része Izraelhez és az izraeli–palesztin konfliktushoz kapcsolódik. A résztvevők hangsúlyozták, hogy az online gyűlölet visszaszorításához korszerű technológiai eszközökre és megbízható adatokra egyaránt szükség van.

Ennek egyik példája a Tikkun Tech Hackathon, az Európai Unió és a Zsidó Világkongresszus közös kezdeményezése, amelynek keretében húsz, az online gyűlölet elleni fellépést segítő mesterséges intelligencián alapuló eszköz készült. A bemutatott megoldások célja többek között a folyamatosan változó gyűlöletkifejezések és a burkolt, kódolt antiszemita üzenetek felismerésének támogatása. A kezdeményezés olyan hitelesített platform kialakítását is célozza, amely biztonságos kapcsolatot teremthet a zsidó emberek és a helyi közösségi programok között.

A hatékony fellépéshez ugyanakkor a technológiai fejlesztések mellett pontosabb adatgyűjtésre és megalapozott kutatásokra is szükség van. A résztvevők szerint a felszínesebb közvélemény-kutatások önmagukban nem adnak elegendő képet az antiszemitizmus természetéről és társadalmi hatásairól. Ezért az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, valamint az American Jewish Committee kutatási módszertanára épülő, részletesebb adatfelvételek és elemzések jelenthetnek előrelépést.

Amerikai és európai kutatások: a biztonságérzet romlása és a társadalmi felelősség

Az American Jewish Committee kutatási eredményei az antiszemitizmus elleni fellépés széles körű társadalmi támogatottságára és a zsidó közösségek romló biztonságérzetére egyaránt rámutattak. A vizsgált adatok szerint az amerikai válaszadók több mint 90 százaléka, a francia megkérdezetteknek pedig 75 százaléka úgy véli, hogy az antiszemitizmus elleni küzdelem nem kizárólag a kormányok feladata, hanem a társadalom különböző szereplőinek közös felelőssége.

Az amerikai zsidó válaszadók 91 százaléka arról számolt be, hogy kevésbé érzi magát biztonságban. A megkérdezettek 55 százaléka pedig a félelem miatt változtatott a mindennapi viselkedésén. Ez az arány 2022-ben még 38 százalék volt, és a bemutatott adatok szerint közelít az európai 76 százalékos értékhez.

A kutatás ugyanakkor a társadalmi tudatosság növekedésére mutató eredményeket is tartalmazott. Az amerikaiak 70 százaléka súlyos problémának tartja az antiszemitizmust, 45 százalékuk pedig személyesen is tanúja volt antiszemita incidensnek. Az internetet használók körében ez az arány eléri a 74 százalékot.

Az adatok összességében arra világítanak rá, hogy az antiszemitizmus elleni fellépéshez egyszerre van szükség a zsidó közösségek biztonságának megerősítésére, a társadalmi felelősségvállalás ösztönzésére, a pontosabb kutatásokra és az online gyűlölet visszaszorítását segítő új technológiai megoldásokra.

Az eseményt a Zsidó Világkongresszus szervezte.

„Jóska, megnyerted a vezércikket”

ÚJ ÉLET

XIII. ÉVF., 1. SZ. 1957. ÁPRILIS | A MAGYAR IZRAELITÁK LAPJA | EGYES SZÁM ÁRA: 2 FORINT

Április 4-én

TÖRTÉNELMI IDŐK SODRÁBAN

PESZACH

Forrás: Arcanum

Darvas István főrabbinak, az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem elnökének bevezető szavaival kezdődött *A magyar zsidók és az 1956-os forradalom* című, kétnapos nemzetközi konferencia zárónapja a Rumbach-zsinagógában. A tanácskozást az OR-ZSE szervezte a JDC Magyarország és a T12 Tanház támogatásával.

Darvas főrabbi a rá oly jellemző ironikus szellemességgel vezette be mondandóját, amelynek lényege az volt, hogy pár hónappal az ’56-os forradalom leverése után miért nem egy tekintélyes, rangos főrabbi, s miért éppen egy mindössze 35 éves fiatalember írta a hónapokig szünetelő *Új Élet* első vezércikkét. Mint a rabbi kifejtette: az elmúlt századokban maradandóbbnál maradandóbb teljesítmények jöttek létre a ki nem mondott féltékenységekből, hiszen előfordult, hogy egy-egy kérdésben mindenki elkezdett okosabb lenni a többieknél, amiből néha konfliktusok születtek ugyan, de ezek alapvetően inkább előrevitték a zsidóság ügyét, semmint hátráltatták volna.

– De ez a fajta féltékenység a rabbikollégák között gyaníthatóan nem volt jelen, amikor 1957 márciusában kiderült, hogy az Új Élet hamarosan ismét megjelenhet nyomtatásban, és hogy kellene írni egy vezércikket az első számba – folytatta Darvas főrabbi. – Nem vesztek össze azon, hogy vajon ki írhatja meg ennek a bizonyos első számnak a vezércikkét, így végül, biztosan csak véletlenül, egy aránylag fiatal, 35 esztendős rabbira esett a választás. Valamilyen furcsa oknál fogva senki nem akarta vállalni a feladatot az akkori „nagyágyúk” közül, és alighanem a szerénység intette őket erre. És megveregették a vállát annak a fiatal rabbinak, és azt mondták neki: „Jóska, megnyerted a vezércikket.”

Ez a bizonyos rabbi Schweitzer József volt, akinek tegnap volt a születése 104. évfordulója – de ő 1957-ben még nem „a professzor úr” volt, hanem egy fiatalember, akit meg lehetett bízni vele: fogalmazzon úgy, hogy az minden érintett félnek megfeleljen…

– El tudom képzelni, hogy a fiatal Schweitzer pár tapasztaltabb kollégával kénytelen volt egyeztetni, aztán a kollégák még tapasztaltabb emberekkel egyeztettek, hogy tulajdonképpen hogyan is szóljon az Új Élet vezércikke ’57 áprilisában – folytatta a főrabbi. – És nagyon megnyugtató, hogy a vezércikk megírásának győztese rögtön leszögezi, igazat fog mondani. Ami az ilyen történelmi korszakokban megjelenő írásoknál mindig nagyon-nagyon meggyőző kijelentés. Sőt, nem egyszerűen csak igazat fog mondani, hanem azt írja: nyíltan és őszintén akarunk szólni a magyar zsidósághoz. Itt az embernek a szíve megtelhet melegséggel, hogy most olyan sorok jönnek, amelyeket biztosan az elsöprő lendület vezet, és amelyekben magának a szívnek a hangja verbalizálódik: azaz bizonyos, hogy nem hallgatunk semmiről és nem mellőzzük hittestvéreink tájékoztatását.

Darvas István előadásában az volt a nagyszerű, hogy egyszerre csendült ki belőle a Schweitzer professzor iránt érzett szeretet és nagyrabecsülés, valamint annak érzékeltetése, hogy a magyar zsidó közösségek vezetői mennyire vékony jégen jártak a mindenkori politikai hatalom közelében. Hiszen az akkor 35 éves Schweitzer rabbi írásában nem is pusztán az az érdekes, amit leír, hanem az, hogy mit írhat le, hogy mire kap engedélyt. Arról nem írhat teljesen nyíltan, hogy a magyar zsidók egy része esetleges pogromok elől menekült Izraelbe 1956-ban – de arról írhat, hogy a zsidók a történelmükben mindig Izrael iránt vágyakoztak, meg lehet hát érteni őket, hogy a Szentföld iránti vágytól vezérelve mentek Izraelbe 1956 végén is. Mindig voltak zsidók, akik a Szentföldre vágytak, és csak fokozódott világszerte az ilyenek száma, mióta az ősi földön megalakult Izrael Állama. Tehát a Magyarországról történő alijázás tulajdonképpen csak ennek az amúgy az egész zsidó világban meglévő érzésnek vagy jelenségnek itteni lecsapódása.

A vezércikk írója szólhatott arról is, hogy a Rákosi-rendszer ezer és ezer magyar zsidó kisiparost és kiskereskedőt tett kenyértelenné. Rákosit nyíltan lehetett szidni egy ’57-es vezércikkben, és olyan lelkesítő dolgokat is lehetett írni, hogy kevesebben vagyunk ugyan, de itt vagyunk, imádkozunk és dolgozunk, a rabbiszemináriumban a megmaradt diákok újult erővel készülnek az életre és a tudomány ápolására.

– Aki kíváncsi rá, hogy ’57-ben mi lehetett a zsidó közösségen belül az uralkodó életérzés, annak érdemes elolvasni a cikket – zárta beszédét Darvas István –, és közben utólag is lehet irigykedni Schweitzer Józsefre, hogy 35 évesen megnyerte azt a megtisztelő feladatot, hogy vezércikket írhatott az Új Életbe.

A váci zsinagógába visszatért a Tóra és újra fellobbant az örökmécses lángja

Fotó: Mazsihisz.hu / M. Schmidt János

Régen látott ahhoz hasonló ünnepi menetet Vác városa, mint amilyen a közelmúltban zajlott le az Eötvös József utcában: hagyományos zsidó szokás szerint hüpe alatt vitt, díszes tóratekercccsel, énekelve és tapsolva vonult a megjelent zsidóság a zsinagóga, azaz a tóra jövendő otthona felé.

A zsidóság legszentebb szövegét tartalmazó tekercset felváltva vitték az arra érdemesek: elsőként **Chikán-Sonne Zoltán,** a Hunyadi téri körzet elnöke, hiszen a tóra az ő közösségük ajándékaként került most Vácra; de vitte a tekercset **dr. Grósz Andor,** a Mazsihisz elnöke is.

Miután a tórát elhelyezték a frigyszekrényben, **Sárik Zsolt,** a helyi hitközség elnöke lépett a bimára, hogy emlékeztesse a jelenlévőket: patinás épületben vagyunk, amely 162 éve épült, vagyis a kiegyezés előtt, így mindössze három évvel fiatalabb, mint a Dohány utcai templom.

Majd rátért arra, hogy látszólag szerencsés véletlenek vezettek oda, hogy ez a zsinagóga ma is áll, hiszen 1944 decemberében, amikor a Vörös Hadsereg előrenyomulása során a heves ágyúzás és bombatámadások következtében 128 ház teljesen megsemmisült a városban és rengeteg megrongálódott, a zsinagógát egyetlen találat sem érte. És a háború után ebből az épületből nem lett sem lovarda, sem könyvtár, sem bútorraktár, mint oly sok zsidó templomból. Ezt a sorsot a váci zsinagóga elkerülte – látszólag megint szerencsére. Sárik Zsolt hangsúlyozta: a földhözragadt gondolkodású emberek mondhatják, hogy mindez nem szerencse kérdése, hiszen mindennek megvan a maga ok-okozati következménye – de mégis fel lehet tenni a kérdést: az 1944. decemberi támadás során miért és hogyan történt az, ami?

– Vannak olyan dolgok, amiknek az okát nem lehet és nem is érdemes megfejteni, el kell fogadni, hogy így történtek – tette hozzá. Majd a saját életéből is felidézett egy – látszólag – szerencsés mozzanatot: tizenhét éve az egyik villamoson megpillantott valakit, aki ismerős volt neki egy váci széderestről. Majd eszébe villant, hogy ez az a rabbi lehet, aki a szédert vezette. Odalépett hozzá, s kiderült, hogy az illető Domán főrabbi, a Hunyadi téri körzet rabbija. Ekkor kezdett Sárik Zsolt a Hunyadi térre járni, így lett az ottani közösség tagja – és íme, a váci körzet tagjai most együtt ünnepelnek a Hunyadi tériekkel.

Chikán-Sonne Zoltán – aki egykor a váci hitközség tagja volt – beszédét Kosztolányi Dezső *Zászló* című versének felolvasásával kezdte, majd így fogalmazott: az életét két dolog vezérli, az egyik a hála, a másik pedig a szolgálat. Hála elsősorban az Örökkévalónak. Hála azért, hogy megélhettük ezt a napot, és azért is, hogy ezen az úton végigvezetett minket. A szolgálat pedig a közösségért végzett munka, most a Hunyadi téren, azelőtt Vácon.

– Mit jelent nekem a Tóra? Mit szimbolizál nekem? – tette fel a kérdést, majd így folytatta: – Elsősorban azt, hogy minden ember egyenlő, hiszen a Tóra nemcsak a zsidó nép történetét mondja el, hanem az emberiségét is.

Kifejtette: ez a szent szöveg az egész emberiségre vonatkozó morális alapszabályokat tanít nekünk, az egyistenhit tanítása az egész emberiség gondolkodását, kultúráját és történelmét alapvetően befolyásolta, ezért nem feledkezhetünk meg róla, hogy az Örökkévaló az egész emberiséggel van, nemcsak a zsidósággal. A Tóra azt is jelenti számára, hogy az Örökkévaló hatalma, szelleme mindig elsőbbséget élvez az anyaggal szemben; és végezetül a Tóra számára a modern jogrendszerek alapja, hiszen máig szóló érvénnyel határozza meg, miképpen érvényesüljenek az emberi jogok a társadalomban.

Dr. Radvánszki Péter rabbi az újhold kapcsán abból indult ki, hogy hesván hónapban nem sok minden történik, igazából nincsenek ünnepek ilyenkor, ám a váci közösségnek már van egy emlékezetes alkalma erre a hónapra, hiszen hesván újholdján a váci zsinagógába visszatért a Tóra. Majd beszédében azt a kapcsolatot fejtette ki, ami az újhold, az örökmécses meggyújtása és a Tóra között megfigyelhető, ez pedig nem más, mint a fény.

– Hosszú idő után ma újra meggyújtottuk a zsinagógában az örökmécsest, és ahogy fellobbant ez a láng, talán úgy lobban fel szívünkben a remény, hogy nemcsak egyetlen ünnepi alkalomra gyűltünk ma össze, hanem egy hosszan tartó dolog kezdetén állunk – fogalmazott Radvánszki rabbi.

Az újhold kapcsán a hold fényéről beszélt, amely a megújulás szimbóluma, míg a Tóra maga a fény, maga a világosság, és a Tóra fénye mindannyiunk számára világít. A rabbi megemlítette a teremtés fényét is, hiszen az első aktus a fény teremtése volt – de érdekes módon megjelenik a fény a következő hetiszakaszban, a Noéról szóló történetben szivárványként, amely az Örökkévaló és a népe közötti szövetség jelképe.

– Most, mikor a két hetiszakasz között állunk, az a kép juthat eszünkbe, hogy mi vagyunk az a prizma, ami a fehér fényt szétbontja szivárvánnyá – fogalmazott dr. Radvánszki Péter. – Minden ember más, és miként a szivárvány is sokféle színben pompázik, de egyetlen fényből születik, úgy alkotnak a különböző emberek is egyetlen közösséget.

A rabbi hangsúlyozta azt is: tekintsük ajándéknak, hogy a tórát avató közösség ma szabadon végigvonulhatott az utcán, hiszen bizonyos nyugat-európai országokban ugyanezt biztonságosan már nem tudnánk megtenni.

A beszédek után szombati istentisztelet, majd tóraolvasás következett.

A tóraavatáson részt vettek a helyi politikai és társadalmi élet képviselői is: ott volt Inotay Gergely Ábel alpolgármester és Rozmaring Sándor Márton társadalmi megbízatású alpolgármester, s megjelent a Hit Gyülekezetének több tagja is.

Vallási vezetőt választottak Zuglóban

A hittestvérek Barabás László rabbihelyettest választották meg, hogy továbbvigye az áldott emlékű Kardos Péter főrabbi örökségét és átvegye a hitélet szolgálatát. Az új vezetőre dr. Róna Iván rasekollal közösen a hagyománytisztelő zuglói közösség vallási életének szervezése vár. Gratulálunk Barabás Lászlónak, mázál tov!

Új elnök és új elöljáróság Fehérváron

Tisztújító közgyűlést tartott a Székesfehérvári Zsidó Hitközség. A háromfős elöljáróság két tagját és velük együtt új elnököt is választottak a fehérváriak. A nyitóimát és a rövid tanítást természetesen **Barabás László** rabbihelyettes mondta. A közgyűlés levezetésére **Barna Ágnes** leköszönő elnök ezúttal is **dr. Gádor György** ügyvédet kérte fel.

A jelölési folyamatot és a tisztújító közgyűlés indokait **dr. Stern Pál Miksa,** a Jelölő és Választási Bizottság elnöke foglalta össze a tagság számára.

Barna Ágnes 2026. július 17-én írásban nyújtotta be lemondását, majd döntését a 2026. augusztus 25-i közgyűlésen személyesen is megerősítette. **Molnárné dr. László Andrea** ugyanezen a közgyűlésen mondott le elöljáróságáról. Nyilatkozatát a közgyűlés jegyzőkönyve tartalmazza.

A szerző fotója

A közgyűlés határozatképesen és békésen zajlott le. A háromfős elöljáróságból egyedül **Környei Gábor** tartotta fenn tagságát, és őt választották meg új elnöknek. A frissen megválasztott vezetőségben a közösség ismert alakjai, **Herczog György** és **Neubart István** dolgoznak majd vele együtt.

A hitközség támogatása céljából Székesfehérvárra látogatott **prof. dr. Grósz Andor,** a Mazsihisz elnöke, **Károlyi K. László** főigazgató és **Finái Péter** elnöki megbízott. A hivatalos program mellett kötetlen beszélgetésre is sor került, az imateremben pedig közös fényképek készültek a látogatás megörökítésére. Az eredményes tisztújítást a helyi munka és a hitélet szervezésével kapcsolatos feladatok átadása-átvétele követi az elkövetkező hetekben.

Köszönet illeti Barna Ágnes elnököt az elmúlt években végzett munkájáért, helyi közösségi tevékenységéért és a Mazsihisz közgyűlésében végzett munkájáért is.

Sok sikert kívánunk az egész hitközségnek és az új székesfehérvári vezetőségnek!

Dr. Gádor György

Több mint 80 év óta most először volt bár micva Mosonmagyaróváron

A vészkorszak pusztításának következtében a mosonmagyaróvári zsidó élet is megszűnt évtizedekre – ezért különösen fontos, hogy a kicsiny helyi közösség nemrégiben bár micvát tarthatott. **Bodó Benjámin** vált hagyományaink szerint nagykorúvá, a rabbinikus teendőket **Radnóti Zoltán** főrabbi, a Budapesti Rabbiság igazgatója látta el ezen a szívet melengető ünnepségen, amelyen képviseltette magát a győri, a soproni és a szombathelyi hitközség is. Közreműködött **Fekete László** főkántor.

Bodó Benjámin a Tórát olvassa

A 13 éves Bodó Benjámin a mosoni kile szemefénye, hiszen a fiatalember annak a reménynek a megtestesítője, hogy a nyugati határszélen fekvő kisvárosban van és lesz is zsidó élet. Ez derült ki a honlapunknak nyilatkozó **Ligeti László** helyi hitközségi elnök szavaiból, akit – a többi résztvevővel együtt – mélyen meghatott a szertartás.

– Az imatermünkben gyűltünk össze mintegy hatvanan, és biztos vagyok benne, hogy nemcsak a Bodó családnak, de mindannyiunknak emlékezetes marad ez a nap – mondta Ligeti László. Megtudtuk tőle azt is, hogy Benjámin a helyi közösség mindenki által szeretett ifjú tagja, akiről olyan fotó is fennmaradt, amelyen még csecsemőkorában a mostani ünnepségen is megjelent Radnóti Zoltán főrabbi tartja őt a kezében.

– A rabbi a tőle megszokott módon barátságos és oldott hangulatot teremtett – tette hozzá a mosoni elnök –, nem csoda, hogy az újholdi tóraolvasással egybekötött szertartás után táncos mulatság kerekedett…

Mázál tov a kile immár teljes jogú tagjának!

Nem motort vettem, hanem beiratkoztam a rabbi szakra

Zeitler Ádám a hivatásáról és a rabbi modern szerepéről

A Lauder iskola rabbivá avatása előtt álló igazgatója, Zeitler Ádám a Laborczi Dóra vezette *Keresztkérdések* című hitéleti műsor vendégeként a Kossuth Rádióban arról beszélt, hogyan jutott el a rabbi szakig, mit jelenthet ma egy rabbi feladata, és hogyan változtatta meg mindez az egész családja életét.

A *Keresztkérdések* legújabb adása olyan hivatástörténeteket mutat be, amelyekben különböző vallások képviselői beszélnek arról, miért választották ezt az utat, mikor érezték először az elhívást, és hogyan alakítja át a hit és a szolgálat az életüket. **Zeitler Ádám** története igazán különleges, mert ő közgazdászként, sikeres vállalkozóként, családapaként már kialakította az életét, amikor elkezdett valami mást keresni.

„Ez egy midlife crisisből kinövő keresésnek az eredménye. Nem motort vettem, hanem beiratkoztam a rabbi szakra” – mondta a műsorban.

Korábban filozófiát is tanult, és olyan területet keresett, amelyben mélyebben van jelen a spiritualitás. A műsorban **Nagy Viktória** kérdezte őt a zsidó tanítók hivatásának modern kori kihívásairól, valamint arról, hogyan látja saját leendő szerepét rabbiként.

Zeitler Ádám szerint minden rabbigenerációnak ugyanazzal az alapvető kérdéssel kell szembenéznie: miként lehet az adott korban zsidóként élni, és miként lehet a hagyományt úgy továbbadni, hogy az valóban megszólítsa a közösség tagjait. Szerinte a rabbi feladata nem merül ki a hagyomány továbbadásában: azt is meg kell mutatnia, hogy a zsidó tradíció miért lehet fontos és értékes a mai ember számára. A szombat megtartásával kapcsolatban például nemcsak a vallásjogi előírásról érdemes beszélni, hanem arról is, mit adhat nekünk egy olyan nap, amelyen félretesszük a digitális világot, és valóban időt szánunk a családunkra és egymásra.

A cél szerinte nem az, hogy a hagyományt modern életmódtanácsokká alakítsuk át, hanem hogy megmutassuk: a zsidó tradíció a mai ember számára is felvet releváns kérdéseket.

A rabbivá válás természetesen nem csupán annak az életét változtatja meg, aki beiratkozik a rabbiképzőbe. Zeitler Ádám esetében az egész családnak alkalmazkodnia kellett a döntéshez.

Nehéz folyamatként írta le, hiszen a felesége nem egy rabbihoz ment hozzá. Mire a rabbiképzés gondolata felmerült, már összeházasodtak, kialakult családi és szakmai életük volt. A változást ezért identitásválságként is megélték, hiszen nem egyszerű pályamódosításról volt szó, hanem olyan karrierváltásról, amely az életmódjukat is átalakította.

„A nulladik lépés mindig az otthoni megbeszélés kell hogy legyen” – hangsúlyozta.

A család szerepét különösen fontosnak tartja. „Egy rabbi család nélkül semmit nem ér” – fogalmazott, utalva arra a gondolatra, hogy a rabbi számára a saját családi tapasztalatai is fontosak lehetnek. Bizonyos élethelyzetekről ugyanis másképp tud hitelesen beszélni az, aki maga is megtapasztalta azokat.

Elárulta, hogy míg sok kortársának a zsidósághoz kapcsolódó első meghatározó élménye a holokauszt traumája, az ő esetében mindez másképpen alakult. Otthon nagyon pozitív és szeretetteljes zsidó identitást kapott, ezt pedig ma nagy előnynek tartja. Hálás a családjának ezért az örökségért, és egyben lehetőséget is lát benne. Szerinte éppen ebből kiindulva lehet másoknak is beszélni arról, hogy a zsidóság nem csupán a veszteségeink és traumáink története, hanem szeretet, közösség, hagyomány és megtartó erő is lehet.

Zeitler Ádám: Egy rabbi család nélkül semmit nem ér

Holokaussztúlélők jártak Sárváron

A Kolbe Alapítvány támogatásával 18 holokausztúlélő és 5 kísérő (másodgenerációs) családtag üdülhetett Sárváron az ENSANA Thermal Hotelben. Az ottlét gyógykúrát, rekreációt, közösségépítést, traumafeldolgozást, az idős, magányos, sokat szenvedett emberek életében kellemes programot, a magány feloldását vagy legalábbis ideiglenes felfüggesztését, ismerősök és leendő ismerősök találkozását, örömteli együttlétet jelentett.

Az esténkénti programmegbeszélésekből tartalmas kikapcsolódás, ismerkedés lett, spontán beszélgetések alakultak, és megismerkedtünk az alapítvány működésével és névadója, Maximilian Kolbe lengyel ferences rendi minorita szerzetes életével is.

Vacsora után kártyáztunk s önfeledten társasoztunk. Volt móka, kacagás az Activity, a Ki vagyok én? játékok során. A gyakorló dédszülők és nagyszülők rutinosan, ötletesen szemléltettek/mutogattak, s néha rekordidő alatt megfejtették a talányos feladatokat. **Solt Kati** előkészítette a vetélkedőket, filmvetítést szervezett, s a kvízek megfejtői jutalmat is kaptak.

Jókat beszélgettünk

A sikeres együttlétet elhatározás követte: alakítsunk Facebook-csoportot, hogy figyelemmel kísérjük egymás sorsát, a zsidó közéleti és kulturális eseményeket, a NÜB (Nácizmus Üldözötteinek Országos Egyesülete) rendezvényeit.

A Kolbe Alapítvány a NÜB egyik támogatója, önkéntes adományozói (német polgárok) vigaszt, anyagi és erkölcsi segítséget próbálnak nyújtani az idős túlélőknek. Nekik köszönhetően immár harmadik alkalommal lehettünk Sárváron egy nagyon kellemes, színvonalas szállodában, ahol gazdag tornaprogramok álltak ingyen rendelkezésre, nem beszélve a nordic walkingról, az arborétumi vezetéses sétáról, az autogén tréningről, a fitneszgépek sokaságáról, a híres gyógyvizes medencékről és a többi lehetőségről a regenerálódásra, az időskori ízületi bántalmak kezelésére.

23 fős csoportunkban a 100 éves, 95, 94, 93, 92 éves túlélők között „ifjak” is akadtak: a 80-90 év közöttiek. Volt, aki csecsemőként járta meg a bergen-belseni, auschwitzi, mauthauseni, buchenwaldi koncentrációs tábort, hatévesen a strasshofi, lichtenwörthi lágert, illetve kisgyerekként volt a pesti gettó lakója. Mindnyájuknak van saját feldolgozott és feldolgozatlan traumatikus élménye, saját története. Mindannyiuk családjában voltak szülők, testvérek, hozzátartozók, akik a soá áldozatai lettek.

A németek, jelesen a Kolbe Alapítvány adományozói, pártolói érzik a felelősséget a nácik bűneiért, viselik a kollektív bűntudat súlyát, nyomasztó terhét. Emlékezetpolitikájuk része a holokausztúlélőkről való gondoskodás, életük hátralévő éveinek megkönnyítése, megszépítése szerte Európában.

A német állam jóvátétele sokrétű támogatás formájában nyilvánul meg szervezett keretek között, s ennek szegmense a Kolbe Alapítvány programja is.

Köszönjük a NÜB vezetőségének, **dr Schiffer Jánosnak, dr. Solt Katalinnak** a szervezőmunkát. Köszönjük a Kolbe Alapítványnak ezt a sárvári üdülést, amivel kellemessé, örömtelivé, vidámmá varázsolták 23 ember egy hetét.

Steinerné dr. Molnár Judit

Szegedre és Szabadkára kirándultak a BZSH idősklubjainak tagjai

Szeged és Szabadka zsidó emlékeivel, történelmi és kulturális értékeivel ismerkedtek meg a BZSH Herman Lipót és Héber Imre Idősek Klubjának tagjai. A két nap alatt a résztvevők a két város zsidó örökségébe is betekintést nyerhettek.

A kirándulást **Kádár György**, a Szociális Osztály, egyben a Herman Lipót Idősek Klubjának vezetője, valamint **Both Irén** és **Tolnai Judit,** a Szociális Osztály munkatársai szervezték, akiket mindkét klub tagjai jól ismernek.

A hagyományoknak megfelelően az út során **Tolnai János** mesélt a városok történetéről, valamint az ott élt zsidó emberek sorsáról. Előadásait személyes véleménye, tapasztalatai és olyan érdekességek tették különösen izgalmassá, amelyek kevésbé ismertek a nagyközönség előtt. Példaként említette Lőw Immánuel szegedi rabbit, aki a hittudományok és a művelődéstörténet mellett orientalistaként is világhírnevet szerzett. Igaz, *A zsidók növényvilága* című munkája németül jelent meg, de ez nem jelenthet felmentést azoknak a magyar szerzőknek, akik Lőw nevét meg sem említve írtak könyveket a Biblia növényeiről.

Szegeden **Rácz-Komlósi Soma,** a Szeretetotthon vezetője fogadta a csoportot, és végig kedvesen, készségesen gondoskodott a vendégekről.

A város egyik legkiemelkedőbb építészeti értéke a gyönyörű, bár helyenként még mindig a korábbi beázások nyomait viselő Új Zsinagóga, amelyet Baumhorn Lipót tervezett. Az építész számos más zsinagógát is megálmodott, köztük a budapesti Hegedűs Gyula utcait.

Kendrusz Attila, a szegedi hitközség vallási vezetője a látogatás során hangsúlyozta, mennyire fontosnak tartja, hogy a közösségi élet aktív maradjon, és minél többen járjanak templomba. A város lakói közül mintegy 150-200-an vallják magukat zsidónak, közülük általában hatvanan látogatják rendszeresen a zsinagógát.

A Szeretetotthon a hitközség épületében működik, jelenleg teljes kihasználtsággal, 22 lakóval. Közülük néhányan a csoporttal együtt ebédeltek a gyönyörű díszteremben, sőt, többen a városnézéshez is csatlakoztak. A résztvevők egy vonatot idéző kisbuszról ismerkedhettek Szeged nevezetességeivel. A program azoknak is átfogó képet adott a napfény városáról, akik korábban még nem jártak ott, és kedvet csinált az esti sétához is.

A városnézést kellemes meglepetés követte a Szeretetotthon udvarán: házi készítésű gyümölcsös piskótával kínálták a vendégeket. Az idősek maguk készítette ajándékokkal is kedveskedtek a látogatóknak: színesre festett tésztából fűzött nyakláncokkal, valamint egy gyönyörű, természetes anyagokból összeállított falidísszel.

Szabadkán a magyar szecesszió egyik legszebb alkotása, a zsinagóga várta a kirándulókat. A Lechner Ödön tanítványai, Komor Marcell és Jakab Dezső tervezte épület hosszú ideig romos állapotban volt, mígnem 2014-ben elhatározták a felújítását. A magyar és a szerb kormány, a város, valamint a zsidó hitközség összefogásának köszönhetően a munkálatok 2018-ra befejeződtek. A gazdag díszítésben a matyó és a mór motívumok egyaránt megjelennek, a kupola a velencei és firenzei példákat idézi, Róth Miksa üvegablakai pedig a magyar népművészet legszebb hagyományait elevenítik fel.

A közösség életéről **Kovács Róbert,** a hitközségi iroda vezetője adott részletes tájékoztatást. A látogatás idején éppen a szabadkai Őszi Zsidó Kulturális Fesztivál programjai zajlottak, amelyen a budapesti Gólem Színház is képviseltette magát.

Tolnai János egy különösen érdekes történetet is megosztott a résztvevőkkel: a szabadkai zsinagógát eredetileg Szegedre tervezték, az ottani pályázaton a második helyen végzett. A bírálóbizottság – pontosabban Lőw Immánuel – azonban túlságosan magyarosnak találta. A szabadkaiaknak viszont éppen ez a jellegzetesség nyerte el a tetszését, ezért megvásárolták a terveket, ráadásul nem túl magas áron, és alig egy év alatt felépítették a zsinagógát.

A szabadkai zsinagógát eredetileg Szegedre tervezték

A magyar szecesszió másik meghatározó szabadkai épülete a Városháza, amelyet szintén a Komor–Jakab építészpáros tervezett. A díszterem ablakain a magyar történelem kiemelkedő alakjai láthatók; az üvegablakokat Róth Miksa és Nagy Sándor készítették.

A városi múzeum munkatársa, a csoport idegenvezetője nagy lelkesedéssel mutatta be a ma is városházaként működő épületet. A látogatás során a szerbek és a magyarok együttéléséről, együttműködéséről is beszélt.

A finom ebéd után sajnos már nem maradt idő a Palicsi-tó körüli sétára. A csoport tagjai csak az autóbuszból pillanthatták meg a Komor Marcell és Jakab Dezső tervei alapján készült víztornyot, valamint a székelykaput, amelyek Palics jelképeivé váltak. A résztvevők kissé fáradtan, de számos szép élménnyel és új ismerettel gazdagodva érkeztek vissza Budapestre.

*(A cikk **Rojkó Júlia** írása nyomán készült.)*

לְדוֹר וָדוֹר – Nemzedékről Nemzedékre

Streit Lili bát micvája

Több mint kétszázan gyűltek össze a Nagyfuvaros utcai zsinagógában, hogy együtt ünnepeljék Streit Lili bát micváját, aki a felnőtté válás küszöbén arról beszélt, mit jelent számára az örökölt hagyomány, a család biztonsága és a szeretet továbbadása.

A Nagyfuvaros utcai zsinagógában díszes virágok vonták körbe a bimát, a padsorokat pedig családtagok, barátok és a zsidó közösség képviselői töltötték meg. A több mint kétszáz vendég Lili életének fontos állomására érkezett.

A bát micva a lányok vallási nagykorúvá válásának ünnepe a zsidó hagyományban. Lili, azaz Eszter Mirjam bat Yakov Joszef számára a felkészülés a tanulás és a személyes számvetés időszaka is volt. Ebben nagy szerepe volt szüleinek, Juditnak és Péternek, valamint bátyjának, Rubennek, akik végig segítették ezen az úton.

Az ünnepség kezdetén Ruben vezette le a minha imát, majd Lili édesapja tálisz alatt áldotta meg lányát. Lili ezután héberül elmondta a Smá Jiszráelt, majd tanítást tartott egyik kedves ünnepéről, a hanukáról. Gyerekként elsősorban a közös gyertyagyújtást, az éneklést és az együtt töltött estéket szerette, a bát micvára készülve azonban a hanukai történet mélyebb jelentését is megismerte. *„Nem kell nagynak lennünk ahhoz, hogy valami nagyot tegyünk”* – fogalmazott.

A samesz, vagyis a többi hanukai gyertya meggyújtására használt szolgaláng példáján keresztül a szeretetről, a megszerzett tudásról és a hitről beszélt.

„A samesz gyertya ad a saját lángjából a többieknek, mégsem lesz kevesebb a fénye. Talán az emberi szeretet, a tudás és a hit is ilyen. Ha továbbadjuk, több lesz belőle. Én is rengeteg fényt kaptam eddig. A családomtól szeretetet, biztonságot és olyan értékeket, amelyekre mindig támaszkodhatom. A nagyszüleimtől történeteket, hagyományokat. A közösségemtől azt az érzést, hogy valami nálam sokkal régebbi és nagyobb részese lehetek. A bát micvám nekem azt is jelenti, hogy most rajtam a sor, hogy ebből a fényből én is továbbadjak.”

Szántó-Várnagy Binjomin rabbi köszöntőjében ehhez a gondolathoz kapcsolódott, kiemelve, hogy Lili szerényen beszélt a másoknak adható fényről, miközben az emberek felé fordulás és az adni tudás valóban meghatározó és csodálatos tulajdonsága. A régi gyökerű zsidó családok összetartozásáról és a közös alkalmak jelentőségéről is szólt.

A köszöntőt a Mi she-beirach ima követte, majd a közösség tapssal és hangos „Mázel tov!” kiáltásokkal köszöntötte Lilit. A meghitt pillanatokat hamar felszabadult öröm váltotta fel: Lilit székre emelték, és énekszóval vitték körbe a zsinagógában.

Az emeleti teremben fényképes vetítés idézte fel a fiatal lány életének első tizenkét évét. Ruben elmondta a barheszra az áldást, a kidus alatt pedig Lili személyes köszöntője következett.

Beszédében köszönetet mondott családtagjainak és mindazoknak, akik fontos szerepet töltenek be az életében. Családjukat egy zenekarhoz hasonlította, amelynek tagjai nem mindig ugyanabban a ritmusban játszanak, mégis újra és újra megtalálják a közös dallamot. Ahogy Lili fogalmazott: *„Nem azt jelenti az otthon, hogy mindig minden tökéletes, hanem azt, hogy bármi történik odakint, van egy hely, ahol nem kell bizonyítanom semmit.”*

Bátyját, Rubent egyszerre ugratta és méltatta. Mint mondta, egy báty feladata a húg bosszantása, de az is, hogy szükség esetén visszaforduljon, és megnézze, minden rendben van-e vele. Nagyszüleinek is megköszönte

a közösen töltött időt. Nagyi és Napo kapcsán a veresi nyarakat, a kártyázásokat, a meghitt beszélgetéseket és a számára olyan sokat jelentő, második otthon jelentőségét idézte fel.

Éva nagyinak és Tatának pedig a családi ebédekért és vacsorákért mondott köszönetet. Ezek számára nemcsak a finom ételekről, hanem mindenekelőtt az együttlétről szólnak.

„Nagyon szerencsés vagyok, hogy ebből a családból, ebből a közösségből és ennyi szeretetből indulhatok el a saját utamon” – mondta.

A család mindkét ága együtt ünnepelt; nagybácsik, nagynénik, unokatestvérek, iskolatársak és osztálytársak is jelen voltak. A Mazsihiszt és a BZSH-t Károlyi K. László főigazgató képviselte.

Zsidó oktatás Magyarországon nem (csak) zsidóknak

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) Eötvös József Kutatóközpont Vallás és Társadalom Kutatóintézete kerekasztal-beszélgetést szervezett *Zsidó oktatás Magyarországon nem (csak) zsidóknak* címmel az egyetem John Lukacs Társalgójában – adta hírül az NKE honlapja nyomán a *Kibic*.

A beszámoló szerint az esemény célja a vallási és kulturális minimumok, közös működési elvek és képzések feltárása volt, amelyek mentén a Magyarországon működő zsidó oktatási intézmények a nem zsidó lakosság és a teljes társadalom számára is értékes tudást nyújtanak. A beszélgetés meghívott vendégei **Balla Bernadett,** a Scheiber Sándor Általános Iskola és Gimnázium igazgatója, **Balázs Gábor,** az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem (OR-ZSE) rektora, valamint **Zeitler Ádám,** a Lauder Javne Iskola főigazgatója voltak.

A résztvevők első körben azt taglalták, milyen motivációval érkeznek a nem zsidó diákok és hallgatók az általuk vezetett intézményekbe. Balázs Gábor elmondta, hogy a zsidó ismeretek elsajátítása nem köthető származáshoz vagy felekezeti hovatartozáshoz, a felekezeti szempontból elvárt zsidó származást vagy vallásgyakorlást az OR-ZSE-n kizárólag a hitéleti képzéseken (rabbi- és kántorképzés) követelik meg, más szakokon ezt nem is kérdezik.

Az OR-ZSE felekezeti szociális munkás szakán komoly szerepet vállalnak a roma hallgatók társadalmi mobilitásának növelésében, akik rendszeresen beszámolnak arról, hogy ott mentesülnek a diszkrimináció alól. Hasonló tapasztalatokról számolt be Balla Bernadett, aki kiemelte, hogy több roma család azért választja a Scheiber óvodáját és iskoláját, mert ott a gyermekeik védve vannak az iskolai zaklatástól.

Zeitler Ádám arról beszélt, hogy a Lauderbe jelentkező nem zsidó családok elsősorban a magas oktatási minőség, a kiemelkedő érettségi- és nyelvvizsga-eredmények miatt választják gyermekeiknek az intézményt. A beiratkozás előtt őszintén átbeszélik a szülőkkel, hogy készen állnak-e a héber nyelv és judaisztika tanulására, a pénteki korai zárásra, a kóser étkezésre és a zsidó ünnepek miatti leállásokra.

Az NKE tudósítása szerint a beszélgetésen szó esett arról is, hogy az intézmények működésében meghatározó a kettős naptár használata: az állami és keresztény ünnepek mellett a zsidó naptár ünnepein is tanítási és munkaszünet van. Az OR-ZSE-n a diákokat „tanulónak” nevezik, nem pedig „hallgatónak”, mert a zsidó pedagógia alapja a kérdezés, a vita és az önálló gondolkodás. A Scheiberben a fejfedő (kipa) viselése minden férfi és fiútanuló számára kötelező az épületen belül. A kóser étkezési szabályokat az épületen belül a vallásos diákok és munkatársak iránti tiszteletből tartják fenn.

Az intézményvezetők hangsúlyozták, hogy a nyílt antiszemita megnyilvánulásokat, a terrorizmus támogatását, az országok megsemmisítésére való felhívást és a humanista értékek megtagadását semmilyen formában nem tolerálják. Zeitler Ádám szerint a diákok körében megjelenő konfliktusokra az érdemi párbeszéd és a tanítás a megfelelő válasz.

Az óvodától az érettségiig tartó oktatási modell kapcsán Zeitler Ádám kifejtette, hogy a Lauderben ez a felépítés mentesíti a gyerekeket a 6 vagy 8 osztályos felvételik stresszétől, lehetővé téve a saját tempójú fejlődést, amellyel a diákok végül 4,9-es érettségi átlagot érnek el.

Az NKE beszámolója felidézi, hogy a beszélgetés végén a vezetők összefoglalták, hogy intézményeikkel kapcsolatban mire büszkék. Balla Bernadett az inkluzív oktatást és a sajátos nevelési igényű diákok felkarolását említette; Balázs Gábor az OR-ZSE tudományos eredményeit és egy új, nyitott, több nyelven beszélő rabbigeneráció kinevelését emelte ki; Zeitler Ádám pedig a diákok által kezdeményezett reggeli imákat, a szülők heti Talmud-Tóra tanfolyamát és azt a nevelési elvet hangsúlyozta, hogy a diákok kötelezzék el magukat egy érték vagy cél mellett.

MAZSÖK MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ ÖRÖKSÉG KÖZALAPÍTVÁNY
MINISZTERELNÖKSÉG
BETHLEN GÁBOR Alapkezelő Zrt.

Zsidó kultúra, klezmer és gasztronómia Nagykállón

A nagyünnepek után ismét zsidó gasztronómiai és kulturális délutánnak adott otthont a Nagykállói Zsidó Hitközség. A rendezvényen a közös étkezés, a hagyományok megismerése és a zene teremtett lehetőséget a találkozásra, a párbeszédre és a közösségépítésre.

A Nagybalkányi úti zarándokház zsúfolásig megtelt imatermében **Károlyi K. László,** a Mazsihisz főigazgatója, majd **Blajer Gábor,** a nagykállói hitközség elnöke köszöntötte a résztvevőket.

Károlyi K. László beszédében a vendégszeretet és a párbeszéd fontosságát hangsúlyozta. Ábrahám történetét idézte fel, aki nyitva tartotta sátrát az úton lévők előtt, hogy azok betérhessenek, megpihenhessenek és ételt kaphassanak. Mint fogalmazott, ez a hagyomány ma is követendő példa: „A közös asztal lehetőséget teremt arra, hogy félretegyük a különbségeket és nyitottan forduljunk egymás felé.”

A főigazgató a család és a kisebb közösségek szerepéről is beszélt. Kiemelte, hogy a kölcsönös elfogadás és egymás megismerése segíthet felfedezni a közös értékeket. Hangsúlyozta azt is, hogy a közösség nem ér véget a zsinagóga falainál: az emberi kapcsolatainkon keresztül mindannyian hozzájárulhatunk a világ jobbá tételéhez. A gasztronómia különösen alkalmas erre, hiszen a közös étkezés természetes módon kínál lehetőséget a beszélgetésre és az ismerkedésre.

Az önkormányzat nevében **Kerezsi Antal** alpolgármester köszöntötte a helyi és a más hitközségekből érkezett vendégeket. Felidézte a zsidó és a magyar kultúra évszázados együttélését, valamint azt, hogy a két kultúra kölcsönösen gazdagította egymás örökségét. „A hagyomány akkor marad élő, ha nem csupán emlékezünk rá, hanem a mindennapjainkban is helyet adunk neki, és megismerjük egymás ételeit, zenéjét és történeteit” – emelte ki.

A második alkalommal megrendezett gasztronómiai délután céljáról Blajer Gábor és felesége, **Anna,** a program szervezői is beszéltek. Elmondták, hogy az ételek és a kulturális programok segítségével szeretnék összehozni az embereket, erősíteni a közösséget, és közelebb vinni a hitközség életét a környező településeken élőkhöz. Fiatal közösségként különösen fontosnak tartják a nyitást és a személyes találkozások lehetőségét.

A résztvevők a *Kérdezd a rabbit!* program keretében **Csatlós Tamás** rabbijelölttől kérdezhettek a zsidó vallásról és hagyományokról. Ezt követően Károlyi K. László beszélt a fővárosi és a vidéki hitközségek mindennapjairól, a hitről, a vendégszeretetről és a közösség megtartó erejéről.

A kulturális és gasztronómiai kínálatot izraeli ékszerek, dísztárgyak és holttengeri kozmetikumok vására egészítette ki.

A zenei programban a nyíregyházi **Vox együttes** tagjai az 1950-es és 1960-as évek slágereiből adtak elő válogatást. Az estét a **Hamsa zenekar** koncertje zárta, amelyen a hagyományos zsidó, jiddis és mediterrán zenei hangzások találkoztak a klezmer lendületes világával.

Blajer Gábor

Károlyi K. László

Hamsa zenekar *Fotók: Krisztián Keczán*

IZRAELI SZÍNES

A nők jogai

Tények, amelyek sokakat meglepnek

Amikor a világ Izraelről beszél, gyakran a geopolitika, a konfliktusok vagy a technológiai innováció kerül a figyelem középpontjába. Kevésbé ismert azonban, hogy az ország számos területen kifejezetten erős intézményes és társadalmi keretet épített ki a nők részvételének és jogainak támogatására. Bár természetesen Izraelben is zajlanak viták a nemek közötti egyenlőségről, több olyan intézkedés és történelmi precedens létezik, amely sokakat meglephet.

Nők a hadseregben

Izrael azon kevés országok közé tartozik, ahol a nők számára is kötelező a katonai szolgálat. Az Izraeli Védelmi Erők (Israel Defense Forces, IDF) állományának ma körülbelül 40 százalékát nők alkotják, és a katonai pozíciók közel 90 százaléka nyitott számukra.

A nők nem csak adminisztratív vagy egészségügyi területen szolgálnak: jelen vannak harci alakulatokban, hírszerzési egységekben és kibervédelmi csapatokban is. Az elmúlt évtizedekben az izraeli hadsereg fokozatosan bővítette a számukra elérhető katonai pályákat, ami nemzetközi összehasonlításban is kiemelkedő.

A Gázai övezet légi deszant egységének női harcosai az október 7-i háború alatt

Szülési szabadság és munkajogi védelem

Izraelben az állam 15 hét fizetett szülési szabadságot garantál a nemzeti biztosítási rendszeren keresztül. A teljes szabadság 26 hét, amely alatt a munkavállaló állása jogilag védett.

Ez a rendszer éles kontrasztban áll például az Egyesült Államok gyakorlatával, ahol nincs szövetségi szinten garantált fizetett szülési szabadság.

Európában is változó a gyakorlat: Németország esetében például 14 hét kötelező fizetett szülési szabadság jár, míg Svédország híres a rendkívül hosszú, szülők között megosztható 480 napos szabadságáról. Izrael rendszere ezekhez képest középen helyezkedik el, de a munkahelyi védelem erős.

A várandós munkavállalók védelme

Az izraeli munkajog külön védi a várandós nőket. A munkáltató nem bocsáthatja el a várandós alkalmazottat kormányzati jóváhagyás nélkül. Ehhez a Gazdasági Minisztérium engedélye szükséges, amely csak nagyon szűk körülmények között adható meg.

Ez a szabályozás azt a célt szolgálja, hogy a terhesség ne jelentsen automatikus kockázatot a nő munkahelyére nézve.

Szülés és egészségügyi ellátás

Izraelben a szülés az állami egészségügyi rendszer része, azaz nem jelentős költséggel járó külön szolgáltatás. Sőt, a családok születési támogatást kapnak minden gyermek után.

Ez jelentős különbség például az Egyesült Államok rendszeréhez képest, ahol egy kórházi szülés átlagosan 13-18 ezer dollárba kerül, biztosítástól és államtól függően.

Nők a politikai vezetésben

Izrael történetében már korán megjelentek a női vezetők. 1969-ben az ország miniszterelnöke Golda Meir lett, aki a világ egyik első női kormányfője volt.

Meir vezetése idején Izrael még mindig fiatal állam volt, és az, hogy egy nő került a legmagasabb politikai pozícióba, akkoriban globálisan is ritkaságnak számított.

Nők a technológiában és a közéletben

Izrael világszerte ismert startup-ökoszisztémájában is egyre nagyobb szerepet kapnak a nők. Az országban működő technológiai cégek és kutatóintézetek tudatos programokkal próbálják növelni a női mérnökök, kutatók és vállalkozók arányát.

A női részvétel erős a jogászi, orvosi és akadémiai pályákon is, ahogy az izraeli egyetemeken is nő a hallgatók jelentős része.

A kép összetett

Fontos hangsúlyozni, hogy Izraelben is folyamatos viták zajlanak a nemek közötti egyenlőségről, például a vallási és a világi közösségek eltérő normái vagy a politikai képviselet aránya kapcsán. Mégis, az ország története és intézményei számos olyan példát kínálnak – a hadseregtől a szociális ellátórendszerig –, amelyek nemzetközi szinten is sok érdeklődőt meglephetnek.

Zucker-Kertész Lilla

Laborban termesztett kakaóval a fenntartható jövőért

A csokoládé a világ egyik legnépszerűbb édessége, ám kevesen gondolnak bele, hogy minden tábla mögött komoly környezeti terhelés áll. A kakaótermesztés jelentős szerepet játszik a trópusi erdők pusztulásában, miközben a klímaváltozás és a növényeket sújtó betegségek egyre nagyobb veszélyt jelentenek a termelésre. Egy izraeli startup azonban úgy véli: a megoldás nem újabb ültetvényekben, hanem a laboratóriumban rejlik.

A galileai Misgav Am kibucban működő *Celleste Bio* olyan technológiát fejlesztett ki, amely sejttenyésztéssel állít elő kakaót valódi kakaóbabból, így nem szükséges újabb fákat kivágni vagy új ültetvényeket létesíteni.

A világ kakaótermelésének mintegy 70 százaléka Nyugat-Afrikából – Elefántcsontpartról, Ghánából, Nigériából és Kamerunból – származik. A természetvédelmi szervezetek szerint a termőterületek bővítése érdekében gyakran trópusi esőerdőket irtanak ki, ami súlyos biodiverzitási veszteséggel és jelentős szén-dioxid-kibocsátással jár. A csokoládé előállításához gyakran pálmaolajat és szóját használnak, ami szintén hozzájárul az erdőirtáshoz, így az egész ellátási lánc jelentős környezeti terhelést okoz.

A Celleste Bio eljárása valódi kakaóbabból indul ki. A sejtek egy speciális folyékony tápoldatban szaporodnak a bioreaktorban, miközben mesterséges intelligencia segít kialakítani az optimális növekedési környezetet. A sejtekből mindössze hét nap alatt előállítható a csokoládégyártáshoz szükséges kakaóvaj, a megmaradó sejtekből pedig kakaópor készül.

A vállalat hangsúlyozza, hogy a folyamat során nem alkalmaznak génmódosítást, a végeredmény pedig kémiai összetételében megegyezik a hagyományosan termesztett kakaóval.

„A bioreaktor a mi erdőnk” – fogalmazott **Michal Beressi Golomb** vezérigazgató, utalva arra, hogy a sejtek ugyanúgy viselkednek, mintha egy kakaóhüvelyben fejlődnének a fán.

A technológia egyik legnagyobb előnye, hogy a kakaósejtek gyakorlatilag bárhol előállíthatók a világon, függetlenül az éghajlattól. Ez nemcsak az erdőirtás csökkentését segítheti, hanem mérsékelheti a kakaótermesztést fenyegető betegségek és kártevők okozta kockázatokat is.

A szakemberek szerint ezek a problémák már korábban is súlyos következményekkel jártak: Brazília például néhány évtized alatt a világ második legnagyobb kakaótermelőjéből a hetedik helyre csúszott vissza.

A Celleste Bio 2022 végén alakult, és az izraeli agrár- és élelmiszeripari inkubátor, a Trendlines támogatásával fejlesztette tovább technológiáját. A startup iránt már korán érdeklődést mutatott a világ egyik legnagyobb élelmiszeripari vállalata, a *Mondelez International,* amely olyan

ismert márkák tulajdonosa, mint a Cadbury, a Milka és a Côte d’Or. A cég ma stratégiai befektetőként támogatja az izraeli vállalkozást.

A Celleste Bio szerint jelenleg több amerikai, svájci és izraeli vállalat is dolgozik laboratóriumi kakaó előállításán, ám többségük kizárólag a kakaópor fejlesztésére koncentrál. A cég állítása szerint elsőként sikerült csokoládégyártásra alkalmas kakaóvajat előállítaniuk. A startup jelenleg gyártási kapacitásának bővítésén dolgozik: a cél egy 50 ezer literes bioreaktor megépítése. 2027-re szeretnék kereskedelmi forgalomba hozni a termékeiket.

Ha a fejlesztés sikeres lesz, a jövő csokoládéja nemcsak tisztább lelkiismerettel fogyasztható édesség lehet, hanem egy olyan izraeli innováció eredménye is, amely egyszerre védi a trópusi erdőket és biztosítja a kakaóellátást klímaváltozással küzdő világunkban.

Különleges állatmentő program

Az észak-izraeli Megadim mosávban működő *Gilboa Loves Animals* nevű állatmentő szervezetet 2006-ban alapította **Anna Mostkov**. Céljuk az elhagyott és bántalmazott kutyák megmentése, rehabilitációja, majd a megfelelő örökbefogadó család megtalálása számukra.

Mostkov eredetileg a Gilboa-hegy környékén élő kutyák megsegítésére hozta létre a menhelyet, azóta azonban az ország más részeiről is fogadnak állatokat. Különösen azokkal a nagytestű fajtákkal foglalkoznak, amelyeket sokan veszélyesnek tartanak: pitbullokkal, bullterrierekkel, rottweilerekkel, amerikai staffordshire terrierekkel, dobermannokkal.

Mostkov szerint ezek az állatok gyakran éppen nagy energiaigényük miatt válnak megunt házi kedvencekké. Sok gazda akkor adja fel, amikor rájön, hogy egy ilyen kutya tartása több időt, figyelmet és következetességet igényel.

– Ezek a kutyák csak azért veszélyesek, mert tele vannak szeretettel, az emberek azonban nem tudják, hogyan gondoskodjanak róluk, ezért kidobják őket – mondta Mostkov az ISRAEL21c-nek.

A szervezet tapasztalatai szerint az állatok elhagyásának számos oka lehet. Van, aki azért válik meg a kutyájától, mert gyermeke születik, más költözés vagy lakóhelyváltás miatt adja fel az állattartást.

Izraelben a kutya elhagyása törvényellenes, ennek ellenére a szabályok betartatása nem mindig egyszerű. Hiába a mikrochip, így is előfordul, hogy a gazdák egyszerűen kidobják az állatot, majd arra hivatkoznak, hogy átadták valaki másnak, de elfelejtették átvezetni a tulajdonosváltást a nyilvántartásban.

A veszélyesnek minősített fajták esetében külön szabályok vonatkoznak az átadásra: gazdájuk nem adhatja őket egyszerűen tovább egy másik magánszemélynek, hanem menhelyhez vagy a hatóságokhoz kell fordulnia. A Gilboa Loves Animals munkatársai ezért olyan kutyákkal is találkoznak, amelyek súlyos elhanyagolás vagy bántalmazás után kerülnek hozzájuk.

Anna Mostkov 1990-ben érkezett Ukrajnából Izraelbe, és saját kutyáját is magával hozta. Elmondása szerint a kutyák szeretete egészen gyerekkoráig nyúlik vissza: azon a napon született, amikor nagymamája pincsere kölyköket ellett.

A szervezet létrehozásának közvetlen előzménye az volt, hogy fia katonai bázisáról több kutyát is befogadott ideiglenesen. Az első négy évben Mostkov a zongoratanári munkája mellett saját maga finanszírozta és működtette a mentést. Egy idő után már 20-30 kutya élt az otthonában, ami komoly terhet jelentett. Később adományok segítségével sikerült egy kennelt bérelnie, és a kezdeményezés fokozatosan szervezett állatmentő központtá fejlődött.

Ma mintegy 30 önkéntes, valamint több hivatásos kutyakiképző és kutyavezető segíti a munkát. A menhely naponta reggel 7-től este 9-ig működik, és általában körülbelül 70 kutyáról gondoskodik.

A szervezet nem altatja el az állatokat, az idős vagy krónikus beteg kutyákat is ellátják. Van közöttük egy hatvan kilogrammos, bénult kaukázusi juhászkutya is, amely csak Annának hagyja, hogy megfürdesse. Az örökbefogadásnál éppen ezért nem az a cél, hogy minél gyorsabban gazdára találjon minden kutya. Anna Mostkov szerint inkább maradjon egy állat tovább a menhelyen, mint hogy olyan emberhez kerüljön, aki nem tud vagy nem akar megfelelően gondoskodni róla.

Anna Mostkov, a Gilboa Loves Animals alapítója egy megmentett kutyával

A szervezet egyik legkülönlegesebb kezdeményezése néhány hónappal a 2023. október 7-i terrortámadás előtt indult. Az ingyenes programban PTSD-vel küzdő katonákat ismertetnek össze menhelyi kutyákkal. A résztvevők három hónapon keresztül hetente találkoznak ugyanazzal az állattal. A foglalkozásokon egy professzionális kutyakiképző és klinikai pszichológus is jelen van.

Mostkov régi álma volt, hogy a pitbullokat terápiás célokra is bevonja. Úgy véli, hogy a veszélyes kutyákkal kapcsolatos sztereotípiákat éppen a velük való személyes kapcsolat képes árnyalni.

A kezdeményezéshez a *Sheinberg Independence Association* csatlakozott társalapítóként. A szervezők szerint a projekt Izraelben az elsők között volt, amely ilyen módon kapcsolta össze a mentett kutyák rehabilitációját a PTSD-vel élő katonák támogatásával.

A program alapgondolata a „kölcsönös rehabilitáció”: miközben a katonák biztonságos környezetben, szakemberek támogatásával kapcsolódhatnak az állatokhoz, a kutyák is figyelmet, törődést és szeretetet kapnak. A 2023. október 7. után kialakult háborús helyzetben a program iránti igény tovább nőtt.

Zucker-Kertész Lilla

Ha tudni akarod, mit tettél volna akkor, nézd meg, mit teszel most

A legtöbben biztosak benne, hogy a harmincas években átláttak volna a propagandán. Nem hittek volna a zsidókról terjesztett hazugságoknak, nem tűrték volna az üldöztetést, és természetesen kiálltak volna az áldozatok mellett. A meg nem élt múltban feltűnően sok a hős.

Nézd meg, hogyan viselkedsz most. Mit hiszel el bizonyíték nélkül? Kiknek a lemészárlását magyarázod történelmi összefüggésekkel? Milyen uszítást fogadsz el politikai véleményként? Kiért vállalsz konfliktust, és mikor hallgatsz, mert a kiállás kellemetlen lenne a munkahelyeden vagy a baráti társaságodban?

Az antiszemitizmus ritkán mutatkozik be gyűlöletként. Szívesebben érkezik erkölcsi küldetéssel: megvédi a hitet, megtisztítja a nemzetet, felszabadítja az emberiséget, igazságot szolgáltat az elnyomottaknak. A jelszavak változnak, az eljárás ismétlődik. A zsidókat előbb valamely magasztos ügy akadályává teszik, majd az ellenük fordulást az ügy szolgálatának nevezik, fejtegeti **Vajda Tamás** a *Szombatban*.

Ettől válik a gyűlölet olyan kényelmessé. A részvételhez nem kell rossz embernek érezned magad. Éppen attól érezheted magad jobbnak, hogy csatlakozol.

A társadalom egyetemes eszményt hirdet, majd megvonja a zsidóktól azokat a jogokat, amelyeket annak nevében mindenki másnak követel.

Az egyenlőség sajátos kivételszabállyal működik: minden népnek jár önrendelkezés, amíg a zsidókról nem esik szó. A mai anticionista propaganda szovjet előzményei is ezt a logikát követték. Izrael nácizmussal való azonosítását nem a közösségi média találta fel; csupán megsokszorozta a terjesztés lehetőségeit.

A zsidó önrendelkezést elnyomásnak, az önvédelmet bűnnek, Izrael fennmaradását felszámolandó igazságtalanságnak állítják be. Innen már könnyű eljutni oda, hogy az emberi jogok védelmében több millió zsidót kell megfosztani az államuk nyújtotta védelemtől. Az érvelés végére a zsidó kiszolgáltatottság erkölcsi követelménnyé válik.

A mai antiszemita hullám bizonyos tekintetben nehezebben feltartóztatható, mint a harmincas évek propagandája. A különbséget azonban pontosan kell megnevezni. A jelen nem azonos a holokausztot előkészítő történelmi helyzettel: Izrael léte, katonai ereje és a zsidó közösségek cselekvőképessége döntő eltérés. A gyűlölet terjedésének sebessége, világméretű elérése és többközpontúsága viszont új veszélyt jelent.

A náci állam propagandagépezetének volt azonosítható vezetése. Az antiszemitizmus akkor sem kizárólag Németországból táplálkozott, ma azonban eltérő érdekű államok, politikai mozgalmak, médiavállalkozások és online közösségek erősíthetik ugyanazt az ellenségképet. Egyetlen központ leleplezése nem bénítja meg a többit, egy hazugság cáfolata nem szakítja meg a terjesztését.

A többközpontú propaganda egységes irányítás nélkül is erősítheti ugyanazt az ellenségképet. A Microsoft az Iránhoz köthető, Izrael elleni online befolyásolási műveletek felfutását dokumentálta. Az izraeli INSS az orosz Doppelganger-kampány dezinformációját elemezte. Az Institute for Strategic Dialogue bemutatta, hogyan használta fel a Kínai Kommunista Párthoz kötődő Spamouflage-hálózat a gázai háborút Amerika- és Izrael-ellenes hangulatkeltésre. Eltérő módszerekkel, ugyanabban a nyugati nyilvánosságban fejtik ki hatásukat.

Palesztinpárti tüntetés a Nyugati téren 2025. október 6-án
Fotó: Vajda Tamás

Ehhez társul a katari médiabefolyás és a török iszlamista vezetés Hamászt legitimáló retorikája. Az ADL az Al-Dzsazíra antiszemita tartalmait elemezte, Erdogan pedig az október 7-i mészárlás után felszabadító mozgalomként védelmezte a Hamászt. A terror felmentése politikai rangot és médiatekintélyt kap.

A nyugati közvetítőknek ehhez nem kell Teheránból utasítást vagy Moszkvából fizetést kapniuk. Saját ideológiai meggyőződésük is elvégzi a munkát. A baloldal egyes köreiben Izrael csak gyarmatosító lehet, ellenségei csak ellenállók. Az erkölcsi ítélet már a cselekmény előtt megszületik; a tényektől csupán azt várják, hogy engedelmesen igazolják.

Így lesz a lemészárolt izraeli civilből magyarázatra szoruló kellemetlenség, a gyilkosból megértésre érdemes történelmi szereplő. Az áldozatnak bizonyítania kell az ártatlanságát. Az elkövetőnek elég a megfelelő ügyre hivatkoznia.

A szélsőjobboldali összeesküvéshívő, az iszlamista és a magát antirasszistának tartó aktivista sok kérdésben engesztelhetetlen ellenfelek. A zsidó hatalom démonizálásában mégis egymásra találhatnak. A közös ellenségképhez nem szükséges közös világnézet.

A következményeket pedig nem kizárólag Izrael viseli. Egy távoli háború ürügyén a diaszpórában élő zsidók iskoláit, zsinagógáit és személyes biztonságát is fenyegetik. Az online uszítás nyomán később közösségi rendezvényeiken vagy saját ajtajuk előtt is rendőri védelemre szorulhatnak.

Az önvizsgálathoz világos különbségtétel kell. Izrael kormányának bírálata vagy a palesztin civilek iránti együttérzés nem igazolja Izrael démonizálását, sem a zsidó állam létjogosultságának elutasítását. Aki mégis Izrael felszámolását követeli, indokolja meg, miért alkalmaz olyan mércét, amelyet más országok esetében eszébe sem jutna elfogadni.

Az anticionizmust belátható következményei alapján is meg kell ítélni. Izrael felszámolása több millió zsidó életét és biztonságát érintő követelés. A diaszpórában pedig ismét feltételessé teheti az elfogadást, mert a zsidó akkor számíthat befogadásra, ha megtagadja Izraelhez fűződő kapcsolatát. Szép kis emancipáció, amelynek belépődíja saját közösségi kötődésének feladása.

Izraelben él a világ zsidóságának csaknem fele. Ez az egyetlen ország, ahol a zsidó nép saját állami intézményein keresztül gyakorolhatja önrendelkezését és szervezheti meg nemzeti önvédelmét. Üldöztetések, pogromok és népirtás után ennek pontos jelentése van: túlélése már nem csupán mások jóindulatától függ.

Aki ezt a biztosítékot elvenné, annak többet kell felmutatnia néhány jól rímelő jelszónál. Ki garantálná a zsidók biztonságát? Milyen intézményekkel, milyen erővel és felelősséggel? Mi történne, amikor az ígéretek elfogynak?

Ha a palesztin szabadság tervében a zsidó szabadságnak nincs helye, az egyenlőségre hivatkozó érvelés önmagát cáfolja. Október 7. után különösen súlyos felelőtlenség milliók védtelenné tételéről úgy beszélni, mintha egy jogi szeminárium kockázatmentes gondolatkísérlete volna.

Aki Izrael felszámolását támogatja, nem háríthatja el a felelősséget azzal, hogy a következményeket nem kívánta. A jó szándék nem törli el a belátható következményeket; a politikai követeléseket nem támogatóik kellemes önképe teszi elfogadhatóvá.

Ha zsidó vagy, nem tartozol feltétlen hűséggel egyetlen izraeli kormánynak sem. A származásod, jó szándékod vagy naivitásod azonban nem teszi ártalmatlanná a mozgalmat, amelynek igazolására felhasználják a nevedet. Ha nem vagy zsidó, nem kell minden izraeli döntéssel egyetértened ahhoz, hogy felismerd: civilek meggyilkolása nem felszabadítás, zsidók megfélemlítése nem békepolitika, a kollektív bűnösség nem emberi jogi elv.

Ha közömbös vagy, legalább ne emeld ezt erkölcsi álláspontté. Az uszításnak nem kell mindenkit meggyőznie. Elég, ha kellően sok embert rávesz, hogy ne álljon az útjába. A hallgató többség úgy is szabad teret hagyhat a gyűlöletnek, hogy maga nem osztozik benne.

A kiállás értéke akkor derül ki, amikor ára van. A baráti körödben, szerkesztőségedben, egyetemeden, politikai közösségedben. Amikor az uszító ugyanazokra az eszmékre hivatkozik, mint te, és a tiltakozásért elismerés helyett kiközösítés jár. Ilyenkor mutatkozik meg, hogy az elveidhez ragaszkodsz-e jobban vagy azokhoz, akiknek a helyeslése alapján tisztességes embernek tartod magad.

Ha tudni akarod, hittél volna-e annak idején a propagandának, ne azzal nyugtasd magad, hogy ma felismered a horogkeresztet. Nyolcvan év távlatából ez szerény teljesítmény. Azt vizsgáld meg, felismered-e a zsidóellenes gyűlöletet akkor is, amikor a te erkölcsi szókészletedet használja, és a hozzád közel állók terjesztik.

A múltban, képzeletben, bármikor lehetsz embermentő. A jelenben ezért kockáztatnod is kell valamit. Ha erre ma nem vagy hajlandó, nincs különösebb okod azt hinni, hogy akkor bátrabb lettél volna.

Sokan tartották magukat tisztességes embernek, mégis mások közbelépésére vártak, amikor rajtuk lett volna a sor.

NAZA – az igaz történet

Hatalmas siker Izrael új ellen-dokumentumfilmje

Három izraeli alkotó készített egy ellen-dokumentumfilmet, amelynek célja, hogy közvetlenül ellensúlyozza és hitelteleníte a *NAZA* című, nagy vihart kavart, hazug állításoktól hemzsegő, a Velencei Filmfesztiválon díjnyertes alkotást, amely szisztematikus izraeli katonai visszaélésekről beszél Gázában.

A *NAZA: The Real Story* című ellenprojekt a hetekben jelent meg. A filmet már most több millióan nézték meg a hivatalos honlapon, nyilvánvalóan nagyobb elérést teremtve az IDF írott, részletes cáfolatánál. Magyar felirattal is elérhető a nazadocumentary.com/hu linken.

A **Roi Danino** alezredes, **Hagai Gutman** és **Ariel Averbuch** rendezésében készült dokumentumfilm kifejezetten cáfolja az eredeti film névtelen megszólalóinak állításait.

A film készítői támadásba lendülnek – írja a Jerusalem Post nyomán a *Neokohn*: titkosítás alól feloldott IDF-videókat, harci felvételeket, elfogott hírszerzési anyagokat és első kézből származó tanúvallomásokat felhasználva építik fel ellenérvelésüket, amely a Hamász harctéri taktikáira összpontosít.

A dokumentumfilm fontos háttérinformációkat nyújt arról, hogyan zajlott a háború, és milyen kihívásokkal kellett szembenézniük az izraeli erőknek a harctéren.

A NAZA: The Real Story három fő szálra összpontosít: a civilek lakta területek terroristák általi szisztematikus kizsákmányolására, a túszok jelenléte miatt a csapatokra rótt súlyos műveleti korlátozásokra, valamint a humanitárius segélyszállítások elősegítésével járó hatalmas biztonsági kockázatokra. Az eredeti, az IDF-et bíráló filmmel ellentétben – amely nagyrészt alacsonyabb rangú katonák névtelen tanúvallomásaira támaszkodott – ez a projekt aktív hírszerző tisztekkel és frontvonalbeli katonai parancsnokokkal készített nyílt interjúkat tartalmaz.

Az alkotók elfogott ellenséges kézikönyveket és műveleti videókat mutatnak be, hogy vizuálisan alátámasszák tézisüket, miszerint a polgári ruházat, a családi házakban tárolt fegyverkészletek és a lakóövezetekben kialakított taktikai központok az IDF ellen alkalmazott, kiszámított védekező stratégia részei.

„Ez egy támadó film, nem pedig védekező” – mondták a rendezők, egyértelművé téve, hogy szándékukban áll Izraelt kiszabadítani a világszínpadon betöltött hagyományos védekező pozíciójából. A projekt sürgőssége jól rávilágít arra, hogy milyen nagy a tét a digitális szférában – írja az izraeli lap.

A dokumentumfilm egyes részeit szigorú biztonsági intézkedések mellett, az éjszaka leple alatt forgatták Tel-Aviv tetőteraszain. Az érzékeny, titkosítás alól feloldott anyagok összeállításában részt vevő kulcsfontosságú személyek kilétét biztonsági okokból továbbra is titokban tartják.

Navi Pillay, az Izraelt népirtással vádoló ENSZ-bizottság vezetője kapta a Nobel-békedíjat

Navanethem „Navi” Pillay, az ENSZ korábbi emberi jogi főbiztosa, a Nemzetközi Bíróság bírája nyerte el a 2026-os Nobel-békedíjat.

Navanethem „Navi” Pillay
Forrás: képkivágás

A dél-afrikai születésű, 85 éves Pillayt a béke és a nemzetközi jog előmozdítására tett erőfeszítéseiért tüntetik ki – közölte **Jorgen Watne Frydnes,** a Norvég Nobel-bizottság elnöke.

„Abban az időszakban, amikor a háborúk és konfliktusok száma növekszik, és amikor a bírák, valamint a nemzetközi jog intézményei politikai támadások célpontjaivá válnak, a Nobel-bizottság emlékeztetni kíván arra, hogy az erőszak és a fegyveres kényszer nélküli konfliktusrendezés lehetősége a nemzetközi jog uralmától függ” – írta a bizottság közleményében.

„Az olyan nemzetközi jogrendszer, amelyben felelősségre vonják a háborús bűnösöket, és az emberi jogi visszaélések áldozatainak igazságot szolgáltatnak, a békés világ előfeltétele.”

Pillay 2008 és 2014 között töltötte be az ENSZ emberi jogi főbiztosának tisztségét. Hivatali ideje alatt gyakran bírálta Izrael intézkedéseit.

2014-ben az amerikai kongresszus több mint száz tagja levélben tiltakozott Pillaynál az ENSZ Emberi Jogi Tanácsának az ő vezetése alatt tapasztalt Izrael-ellenes elfogultsága miatt. Azt írták, hogy a tanács „egyszerűen nem vehető komolyan emberi jogi szervezetként” amíg Izraelt vizsgálja, a Hamászt viszont nem.

Pillay korábban az ENSZ palesztin területekkel foglalkozó független nemzetközi vizsgálóbizottságának elnöke is volt. A bizottság 2025-ben azzal vádolta Izraelt, hogy népirtást követ el a Gázai övezetben, és célja a palesztinok elpusztítása.

Izrael a Hamász elleni gázai háborújával kapcsolatban minden népirtásra vonatkozó vádat visszautasított.

Pillay annak idején kijelentette: „Arról van szó, hogy fennáll a palesztinok elpusztítására irányuló szándék Gázában a népirtásról szóló egyezményben meghatározott kritériumoknak megfelelő cselekmények révén.”

(Szombat)

„Szolgáljátok az Örökkévalót örömmel, menjetek elébe ujjongással” (100. zsolt/2)

Jidele Modernnek, a máramarosszigeti jesiva vezető rabbijának volt egy szokása. Este, miután a hallgatók hazamentek, levett egy könyvet a polcról, kinyitotta, és a mondaton, amin a szeme először megakadt, elgondolkodott... Hitte, hogy az üzenetet számára.

Egyik estén, szokását követve, ezt olvasta: „Megteremtem az ajkak gyümölcsét: béke, béke a távollevőnek és a közellevőnek, mondta az Örökkévaló, és őt meggyógyítom.” (Jes. 57:19) Ekkor nyílt az ajtó, Trebitsch Izidor eléje állt, és mondta

– Mester, évek óta tanulok e falak között tanházadban. Tanulom Mózes öt könyvét Rási magyarázataival. Kívülről mondom a Sulchán Áruch törvénykönyv három fejezetét. Tudásomról tettem tanúbizonyságot a Talmud számos fóliánsában. Ismerem a próféták könyveit, a szent tekercseket és iratokat. Midrást és aggádát olvasok. És most egyszere rosszkedvű lettem és nyugtalan. Nem találom helyem. Elmennék, ha tudnám, hova menjek. Mondd, mit tegyek Mester, hogy megleljem régi hitem és megtaláljam lelkem békéjét?

Jidele Modern mintha nem is az ifjúhoz beszélne, kérdezte:

– Láttad mostanában a Malomkertet? A vadgesztenyék hullatják sárga leveleiket. A magok hangosan koppannak a kockaköveken.

– Nem láttam, nem halottam, reb Jidele.

– Hát azt láttad, hogy leapadt az Iza folyó vize? Alig hogy csordogál. A Puskaporos híd zúgó kövein át lehet menni mezítláb a túlsó partra.

– Dehogy láttam – válaszolta Izidor.

– Mondd, fiam – folytatta a rabbi –, jártál-e egyáltalán a folyónál mostanában?

– Nem jártam – méltatlankodott az ifjú –, de mit számít, mit láttam, hogy jártam-e valahol?

– Mondok neked valamit, fiam! Holnap ne gyere iskolába. Menj a Malomkertbe. Útközben figyelj mindenre. A színekre és a hangokra. A folyó töltésére érve, haladj a Puskaporos híd felé. Figyelj a lábad alá, nézz a fejed felé. Ott a zugóhoz érve, lépkedj a folyó száraz kövein a túlsó partra. De vigyázz! Ne keresd a csörgedező víz tükrében arcodat, mert még beleszédülsz a látványba, elesel és bevered fejed a kövekbe. A túlparton nézd meg jól a Szalaván hegyet. Ne gondolj semmire, csak merülj el az őszülő falevelek színeinek szépségében. Maradj ott, amíg megéhezel. Azután gyere az iskolába. Ebéded ott lesz a konyhában. És most ígérd meg, hogy holnap pontosan úgy teszel, ahogyan előbb utasítottalak.

Másnap Jidele Modernnek dolga akadt. Később, jóval dél után ment a tanházba. A konyhában ott találta Trebitsch Izidort. Jó étvággyal fogyasztotta ebédjét. Rákérdezett:

– Mondd, Izidor! Megtetted, amire utasítottalak?

– Megtettem, Mester!

– És mi volt?

– Semmi, rabbi! Megtettem az utat, ahogy mondtad, és úgy, ahogyan utasítottál... Nem történt semmi, csak újból jól éreztem magam.

– Rendben, Izidor fiam – mondta a rabbi. – Ha végeztél az ebéddel, gyere a tanházba, mert kezdődik a tanítás.

Becsukta maga mögött a konyha ajtaját, és mondta: „Mily számosak műveid, Örökkévaló, mindannyit bölcsességgel alkottad, tele a föld alkotásaiddal.” (104. zsolt/24)

Szerdócz J. Ervin főrabbi

Három főrabbi története

Dr. Dankó István könyvbemutatója Kecskeméten

Kálmán Ödön, Silberstein Áron, valamint Róth Emil főrabbi szellemi öröksége és emlékezete a 21 században – ezzel a címmel jelent meg **dr. Dankó István** kecskeméti szülésznőgyógyász szakorvos és helytörténeti kutató nagyszabású könyve, amely három rabbi életén keresztül mutatja be a helyi zsidóság beilleszkedését, gazdasági-kulturális virágzását, majd a holokauszt tragédiáját, amelynek során ezek a vidéki közösségek szinte teljesen megsemmisültek.

Fotó: Gyenes Kata

A kötetet **prof. dr. Róna Tamás** főrabbi, a ZSIMA és a Rabbitestület elnöke ajánlotta a kecskeméti hitközség dísztermében tartott könyvbemutatón megjelentek figyelmébe, írja tudósításában a *Hiros.hu* portál.

– Mi, a teremtett emberek úgy működünk, hogy rengeteg csoda van körülöttünk, és egy kegyelmi pillanat kell ahhoz, hogy ezekre a csodákra egy heuréka-pillanatban rá tudjunk csodálkozni. De az idő előbb-utóbb mindent betemet egy fátyollal, és ahhoz egy kutató, érző gondolatokat hordozó, kíváncsi kereső emberre van szükség, hogy ezt az időhomokot, amit rászitált, lesöpörjük. Dr. Dankó István szorgos kutatómunkával három olyan rabbi történetét dolgozta fel, akiknek az élete egy bizonyos időszakban összeforrott lelki síkon – hangsúlyozta dr. Róna Tamás.

A három rabbi sorsát bemutató könyv nem csak holokausztörténet. A szerző mintegy nyolcévnyi kutatómunka során gyűjtötte össze a vészkorszakban szinte teljesen megsemmisült kunszentmártoni és tiszazugi zsidóság emlékeit. A kötet részletesen foglalkozik a megmaradt épített örökséggel, a helyi zsidó temetők állapotával és a múlt emlékezetének megőrzésével.

– A főrabbik a maguk területén hatalmasat alkottak. Kálmán Ödön, Róth Emil, valamint Silberstein Áron országosan is elismertek voltak. Nagyon sajnálatos módon Kunszentmártonban, az ő születési helyükön feledésbe merült a nevük. Ez a könyv amellett, hogy emléket állít nekik, reintegrálja a nevüket és a munkásságukat a helyi közösségi tudatba – nyilatkozta a Kecskeméti Médiacentrumnak dr. Dankó István helytörténeti kutató.

A néhány hete megjelent könyv rendkívül pozitív szakmai és közösségi fogadtatásban részesült. Mivel egy korábban teljesen elfeledett, a holokauszt során szinte nyomtalanul eltűnt vidéki zsidó közösség emlékét állítja vissza a köztudatba, a visszhangja egyszerre tudományos és mélyen emberi.

Topos Annabella

Egy csehszlovák határátlépési kísérlet Goldberger Izidor életútjában

A Mazsihisz – OR-ZSE – Goldziher Intézet 2025/2026. évi tudományos pályázatának negyedik helyezettje

Goldberger Izidor tatai főrabbi munkásságának kutatásában önálló, kurrens problémakörré vált a magas presztízsű vidéki és budapesti hitközségek szószékéért beadott pályázatainak sorsa – részben ezen sikertelen kísérletek vezettek később tatai helytörténeti munkáihoz, valamint ahhoz, hogy 1944-ben családjával együtt Auschwitzba deportálták. Az álláspályázatok közül Goldberger publicisztikájának tanulmányozása közben kitűnt az eperjesi hitközség rabbiszékének betöltésére tett kísérlete 1924-ben, ami magyar és nemzetközi sajtóvisszhangot kapott az *Egyenlőség*, illetve a csehszlovákiai *Bratislavaer Zeitung* hasábjain.

A sajtókutatás során az *Egyenlőség* ezen eseményre vonatkozó, valamint a *Bratislavaer Zeitung* német nyelvű cikkeit sikerült összegyűjteni, amelyek új perspektívát adnak a határon túli magyar nyelvű zsidó közösségek Trianont követő történetének értelmezéséhez. A kutatás legfőbb kérdésének Goldberger sikertelen pályázatát tettem, hiszen – mint a feljegyzésekből kiderült – az eperjesi hitközség élére még ugyanazon évben Dávid D. Dezső korábban Mohácson szolgáló rabbit iktatják be.

Goldberger Izidor Csehszlovákiába való beutazását, valamint az eperjesi szószék elfoglalását a kassai zsupánság akadályozza meg az *Egyenlőség* cikkeire való hivatkozással. Ez széleskörűen a magyarországi rabbikarnak, kiemelten dr. Hevesi Simonnak, a Dohány utcai zsinagóga főrabbijának hazafias és cionista nézeteivel magyarázza az elutasítást. A sajtókutatás ezen a fordulóponton a Hevesi Simonról szóló 27 db *Bratislavaer Zeitung-cikkel,* valamint a főrabbi nyilatkozataival, az *Egyenlőség*ben megjelentetett válaszcikkével bővült ki. A vonatkozó szlovák és csehszlovákiai magyar forrásokból kirajzolódik ugyanis az ekkor a Masaryk-kormány támogatását élvező pozsonyi főrabbi, Samuel Funk merőben ellentétes nézete a zsidó közösségek szerepéről és helyzetéről.

Funk a csehszlovákiai szekularizációt tekintette követendő példának: a zsidó közösségeket a jiddis nyelv használata mellett egy zsidó identitású politikai pártban való tömörülésre ösztönzi – elkülönülten Csehszlovákia egyéb nagy történelmi kisebbségeinek (magyarok és ruszinok) képviseletétől. Ezenfelül a hitközségek tagjait inti a cionista szemlélet, az általa a zsidó identitásvesztésnek tartott normák követésétől. A harmadik válaszcikkben Goldberger rabbi Csehszlovákiából történő kiutasítása kikerül a fókuszból, az azt követően megjelent cikkek dr. Hevesi Simon patrióta szellemű rabbinevelését diszkreditálják. A feldolgozott sajtóanyagból kiderül továbbá, hogy Hevesi korábban Kassán végzett tevékenységét is bírálta a csehszlovák kormány, amely kisebbségi csoportjai (ruszinok, magyarok, zsidók) együttes fellépését és társadalmi nyomásgyakorlását igyekezett mérsékelni az instabil csehszlovák politikai színtéren. Noha az *Egyenlőség* később beszámol a tatai főrabbi utólagos beutazásának és az eperjesi rabbiszék elfoglalásának a csehszlovák állam által történő jóváhagyásáról, ez azonban mégsem történik meg, a német nyelvű csehszlovák sajtó sem tesz róla említést. A határátlépés sikertelenségéről Goldberger a feljegyzéseiben nem emlékezik meg – a körülmények kutatása jelenleg is zajlik.

Topos Annabella az ELTE Bölcsészettudományi Karának magyar nyelv és irodalom alapszakos hallgatója, valamint másodéves a BZSH Külkereskedelmi Technikum pénzügyi és számviteli ügyintéző képzésén. A Mazsihisz által kiírt éves tanulmányi pályázatra beadott dolgozata az idestova egy éve a tatai Kuny Domokos Múzeum helytörténészével, Szűcs Józseffel közösen végzett feltáró és Goldberger életpályáját összefogni kívánó munka részeredménye.

ÚJ ÉLET

Kiadó: Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége
(székhelye: 1075 Budapest, Síp utca 12.)
Kiadásért felelős személy: Károlyi K. László
Szerkesztésért felelős személy: Kardos Péter
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: +36-1-413-5537, +36-1-322-2829
E-mail: ujelet@mazsihisz.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 9600 Ft
Külföldre 13.600 Ft/év
USA és Izrael: 15.000 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám: 11707024-22118480
OTP SWIFT kód: (BIC) OTPVHUHB
IBAN: HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.
Szedés, tördelés: WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák: PrimeRate Zrt.
ISSN 0133-1353

APRÓ-HIRDETÉS

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés miniimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

NAPTÁR

November 6., péntek	Hesván 26.	Gyertyagyújtás: 4.01
November 7., szombat	Hesván 27.	Szombat kimenetele: 5.06
November 10 kedd–	Hesván 30.–	
November 11 szerda	Kiszlév 1.	Újhold
November 13., péntek	Kiszlév 3.	Gyertyagyújtás: 3.52
November 14., szombat	Kiszlév 4.	Szombat kimenetele: 4.52

Programajánlat

November

Spinoza Színház
(1074 Budapest, Dob u. 15.)

November 5. (csütörtök) 19 óra: Fellegi Balázs: Leonard Cohen – koncert

November 7. (szombat) 19 óra: Barbra Streisand – életrajzi játék

November 8. (vasárnap) 19 óra: ÚJ! Borneói lepkék a víz felett – felolvasószínház

November 10. (kedd) 19 óra: Barbra Streisand – életrajzi játék

November 11. (szerda) 19 óra: ÚJ! Groteszk – Örkény-est

November 14. (szombat) 19 óra: Albina – A nő a Nobel-díj mögött – monodráma

November 15. (vasárnap) 19 óra: Goldberger, a textilkirály – dráma

November 18. (szerda) 19 óra: Tony Curtis – Hollywood hercege – dráma

November 19. (csütörtök) 19 óra: ÚJ! Megbolydult a világ! – beszélgetés

November 21. (szombat) 19 óra: ÚJ! Saját szakáll – improvizációs színház

November 23. (hétfő) 19 óra: Barbra Streisand – életrajzi játék

November 25. (szerda) 19 óra: ÚJ! Karády – zenés színdarab

November 26. (csütörtök) 19 óra: A Zsidó Kutya

November 28. (szombat) 19 óra: A Zsidó Kutya

November 29. (vasárnap) 15 (!) óra: A Zsidó Kutya

November 30. (hétfő) 19 óra: Talmud, Tóra és a többiek…

Budai Micve Klub
(II. Frankel Leó út 49.)

November 22. (vasárnap) 18.00: Vendégünk Wolf Kati énekesnő, aki több dalt is énekel Dandó Zoltán gitárművész kíséretével. Beszélgetőtársa Bóta Gábor újságíró, műsorvezető. A jegy ára: 1000 forint, ami belépéskor fizetendő. Előzetes regisztráció nem szükséges.

November 28. (szombat) 18.00: Vendégünk Iványi Gábor metodista lelkész, a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség alapító elnöke és az Oltalom Karitatív Egyesület vezetője. Beszélgetőtársa Bóta Gábor újságíró, műsorvezető. A belépés ingyenes, előzetes regisztráció nem szükséges.

Generációk Klubja
(1067 Bp., Hunyadi tér 3., félemelet)

A programokat hétfői napokon tartjuk, 15 órától.

November 2.: Kaczvinszky Barbara a vendégünk.

November 9.: Kádár György, a Hitközség Szociális Osztályának vezetője tart előadást.

November 16.: A zongoránál a retró zene első embere, Fűzy Gábor.

November 23.: Elmarad (ha mégsem, küldünk értesítőt).

November 30.: Szántó Edit, az OR-ZSE docense jön hozzánk.

Nem akarok csendben maradni

Budapesten járt Lior Raz

A Nemzeti Színház nézőtere megtelt aznap este. A színpadon **Lior Raz,** a *Fauda* című sorozat Doron Kabiliója válaszolt **Winkler Nóra** kérdéseire. De előtte még **Kenesei Marcell,** a Zsidó Közösségi Fórum elnöke és a JCC Budapest – Bálint Ház igazgatója, **Maja Kados** izraeli nagykövet és **Hajdu Márton,** az Országgyűlés Külügyi Bizottságának elnöke szóltak arról, milyen mély sebet ejtett Izraelen 2023. október 7-e. A megemlékezés során a teljes terem felállt, és néma csendben fejet hajtott az áldozatok előtt.

Lior Raz épp Romániában tartózkodott, amikor felhívta a testvére és elmondta, hogy gyermekeivel az Erez kibuc egyik óvóhelyére menekült, mert terroristák vannak odakint. Raz hazatért, fegyvert ragadott, és délre indult segíteni. A történtekről nem hősként beszélt. Éppen ellenkezőleg. Azt mondta, rengeteg ember tett nála sokkal többet másokért azokban az időkben.

Ez a személyes tapasztalat is hozzájárult ahhoz, hogy a Fauda ötödik évada egészen más irányt vett, mint ahogyan eredetileg tervezték. Raz és alkotótársa, **Avi Issacharoff** korábban egy fiktív terrortámadás sztoriján dolgozott. Október 7. után azonban már nem tudtak úgy írni, mintha mindez csak elképzelt történet volna, a sorozat hetedik és nyolcadik epizódja ezért közvetlenül kapcsolódik az eseményekhez. Mivel a készítők számára fontos volt, hogy ne okozzanak újabb traumát azoknak, akik átélték a támadást vagy elvesztették szeretteiket, bizonyos jeleneteket szándékosan nem mutattak meg közvetlenül. Raz szerint sokszor egy tekintet, egy hang vagy egy becsukódó ajtó többet mond minden képsornál.

„A Fauda nem haszbara” – hangsúlyozta. Nem azért készült, hogy megmondja, kinek van igaza, hanem azért, mert az izraeli társadalomnak ki kellett adnia magából mindazt, amit átélt. A sorozat számára egyszerre művészet és feldolgozás.

A beszélgetés egyik legszemélyesebb része Raz saját régi veszteségéhez kapcsolódott. Tizenhat éves volt, amikor beleszeretett egy lányba, akit néhány évvel később egy terrortámadásban megöltek. Évtizedekig alig tudott beszélni róla. A *Fauda* egyik történetszála azonban ezt az emléket is felszínre hozta, a sorozat így számára egyfajta emlékművé is vált.

A színész elmondta, korábban optimistábban hitt abban, hogy a gyűlölet egyszer háttérbe szorítható. Ma már sokkal nehezebb számára ez a hit. Mégsem akar remény nélkül élni.

„Nem tudok úgy élni Izraelben és nem tudom úgy felnevelni a gyerekeimet, hogy nincs reményem a békére” – mondta.

Az Egyiptommal, Jordániával és az Egyesült Arab Emírségekkel megkötött békét példaként említette arra, hogy a történelemben még a legnehezebbnek tűnő változások is bekövetkezhetnek. Szeretné egyszer ugyanezt Libanonnal is megélni. Nem azért, mert könnyű reménykedni, hanem mert remény nélkül nincs tovább. A zsidó identitásról és az antiszemitizmusról szólva Raz határozottan kijelentette, nem akar hallgatni. A világot járva látja az Izrael-ellenes tüntetéseket, hallja a jelszavakat, és tudja, hogy sok zsidó ember került már olyan helyzetbe, amikor inkább csendben maradt, hogy elkerülje a konfliktust.

„Ha csendben maradunk, veszítünk” – mondta. Egy Dávid-csillagot viselő fiatal lánynak pedig azt üzente: legyen büszke arra, aki.

A súlyos témák mellett az este nem nélkülözte a humort sem. A színész mesélt arról, hogyan ismerték fel külföldön, és felidézte azt is, amikor **Narendra Modi** indiai miniszterelnök találkozott vele és **Benjámin Netanjahuval**. Készült egy közös fénykép is, ám Razt nem jelölték meg rajta. Ezt tréfásan ekképp kommentálta: „Így elvesztettem ötvenmillió dollárt” – utalva arra, hogy az indiai miniszterelnök közösségi médiás követőinek hatalmas tábora mennyit jelenthetett volna számára. A nevetésnek most különös jelentősége volt: nem kisebbítette a fájdalmat, de emlékeztetett arra, hogy a trauma mellett továbbra is ott van az élet.

Lior Raz: remény nélkül nincs tovább

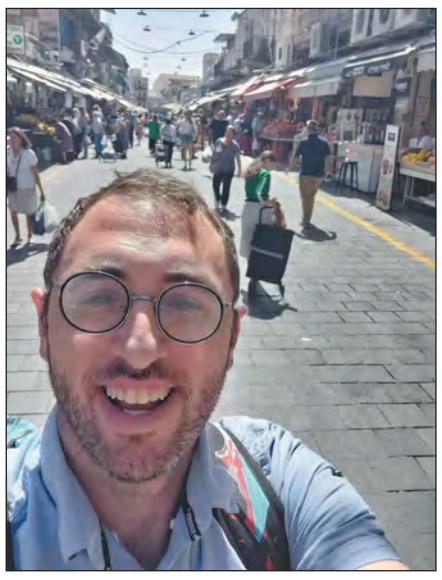
Talán az volt az este legfontosabb üzenete, hogy emlékezni kell arra, ami történt, de nem szabad hagyni, hogy a veszteség elvegye a jövőbe vetett hitet.

(Az eseményt a Keren Hayesod Hungaria Alapítvány szervezte Izrael Állam Nagykövetségével, a Zsidó Közösségi Fórum tagszervezeteinek közreműködésével.)

Riedl Annamária

Az izraeli dalok gyógyító ereje

Az Egyesült Államokból Izraelbe települt **Jake Gillis** önmaga által vállalt küldetést teljesít: az izraeli kultúrát, főként a zenét népszerűsíti Amerikában. Podcastjében angolul beszélget helyi előadóművészekkel azért, hogy megismertesse a diaszpóra zsidóságával az izraeli ellenálló képességet és az ottani emberek hangulatát. Véleménye szerint az izraeli zene 2023. október hetedike óta többnyire reménnyel van tele. Kérdés, hogy például egy héberül elhangzó rappelés tolmácsolhat-e valamiféle üzenetet Los Angeles-i főiskolásoknak, vagy hogy a harcokban megsebesült énekes-színész, **Idan Amédi** mit jelképez számukra.

A Pittsburghből alijázott Jake Gillis az izraeli kultúrát, főként a zenét népszerűsíti podcastjeiben

Jake, a most 33 éves fiatalember a Pennsylvania állambeli Pittsburghben született, ahol mintegy 50 ezer fős zsidó közösség él. Kamaszként részt vett zsidó ifjúsági nyári programokban, s egy alkalommal olyan vezetőjük volt, aki a héber nyelv alapjai mellett a szlengre is tanította őket. Ezután gyakran ellátogatott Izraelbe, többek között a jeruzsálemi Héber Egyetem diákcsereprogramjának keretében, míg 2019-ben végül úgy döntött, hogy ott akar élni. Nem volt könnyű kezdetben, hiszen egyedül indult útnak, a családja nem csatlakozott hozzá. A Covid-járványt és a háborús időszakokat már fiatal házasként élte meg. Ekkor indította podcastsorozatát Sababoosh (ejtsd szababus) címmel, amely a héber szlengben használt arab eredetű sababa (remek, kiváló) jiddis végződésű becézése, írja **Somos Péter** a *Zsima.hu*-n.

Az új bevándorlók sokszor ragaszkodnak származási országuk kultúrájához, aminek egyik oka a héber nyelv mélyebb ismeretének hiánya. A podcast nemcsak interjúkat, hanem cikkeket és magyarázatokat is tartalmaz, amelyek segítenek az összefüggések megértésében. És hogy mindez érdekli-e a máshol élő zsidókat vagy akár a nem zsidókat? Jake szerint igen, különösen a 2023-as terrortámadás óta. Sokan szeretnének kapcsolódni az izraeli kultúrához, elolvasni egy könyvet, megnézni egy filmet vagy dalokat hallgatni. Podcastjében írókat, zenészeket szólaltat meg, de megfordult már nála rádiós műsorvezető és mentalista is. A témák között nemcsak művészetekről esik szó, hanem például olyasmikről is, mint a kötelező katonai szolgálat utáni, mára szinte hagyománnyá vált több hónapos külföldi kirándulások.

Mi változott az elmúlt három évben? Elsősorban a zenei életben észlelhető változás. Október 7-e után kezdetben több dalt írtak a gyászról és a fájdalomról, később talán még többet a reményről és az újjáépítésről. Ékes példája ennek **Yuval Raphaelnek**, a terrortámadás egyik túlélőjének a dala, amelyet a 2025-ös Eurovíziós Dalfesztiválon adott elő: a *New Day Will Rise*, **Keren Peles** és **Tomer Biran** szerzeménye. A poszttrauma jelen volt a szövegekben az első időkben, aztán azonban megjelent és egyre erősödött a művészet gyógyító ereje. Múltbeli példára hivatkozva Jake egy sort idéz **Meir Ariel** énekéből, amely az 1991-es öbölháborúban született: „Túléltük a fáraót, túléljük ezt is...”

Vajon elér-e a kitartás, az újrakezdés üzenete külföldre? Sok amerikai zsidó önkéntes érkezett Izraelbe az elmúlt két évben. Azzal, hogy segítik és közelről szemlélhetik ezt a csodálatos országot, úgy érezhetik, hogy ők maguk is erősebbé válnak.

Európai ősbemutató volt a Gólem Színházban

A közelmúltban volt a premierje a Gólem Színházban **Ron Elisha** *Életbenléti igazolás* című darabjának. A 2017-ben Tel-Avivban színre vitt előadás európai ősbemutatóját az izraeli **Roy Horovitz** rendezte.

„Csak olyan kérdést tegyen fel anyámnak, amire igen vagy nem vagy Auschwitz a válasz.”

Reich Klára Európából indult, s egy rövid auschwitzi kitérő után érkezett meg Ausztráliába. Az elmúlt 60 esztendőben évente egyszer meg kellett jelennie a német nagykövetségen, hogy aláírja a Lebensbescheinigungját, azaz az életbenléti igazolását. Mert maga a tény, hogy ott van, él és lélegzik – nem elég. Az aláírás is kell. Az utóbbi 40 alkalommal Hilda, a lánya is elkísérte. Így 1998-ban is, amikor egy új tisztviselő, Heidi Rommel érkezik a konzulátusra. Egy pillanat alatt minden megváltozik.

A világ „leggyilkosabb humorú túlélője” és „legprecízebb német bürokratája” közötti találkozás egyszerre szól a túlélésről, az emlékezésről, az anyák és lányok kapcsolatáról, a megbocsátásról és arról, milyen örökséget viszünk tovább a szüleinktől. A holokauszt a történet hátterében van jelen, de nem ez áll az előadás középpontjában.

„Az első és a második generációról is szól, és egyben egyikről sem. Inkább az anyák és lányaik, a szülők és a gyerekek közötti kapcsolatokról, az emlékezésről, a megbocsátásról, a felnőtté és önállóvá válásról szól, illetve arról, hogy milyen örökséget cipelsz magaddal, és mikor jön el az a pillanat, amikor hátat fordítasz mindannak, amit a szüleid megpróbáltak rád erőltetni. De magáról a humorról is szól mint a kihívásokkal való megbirkózás eszközéről” – mondta Roy Horovitz a Kibic Magazinnak adott interjúban.

Az izraeli rendező számára különleges próbatételt jelentett, hogy magyar nyelvű előadást állítson színpadra. „Ez az első alkalom, hogy egy számomra teljesen idegen nyelvű előadást rendezek” – fogalmazott. A próbák során a héber és az eredeti angol szöveget követve dolgozott a magyarul játszó színésznőkkel, és idővel egyre több magyar mondatot kezdett megérteni. „Ha a színészek játéka megfelelő, az bármilyen nyelven érthetően tud működni. Végül is mindannyian a színház nyelvét beszéljük.”

A magyarországi bemutató különlegessége, hogy a darab központi figurája, Reich Klára egy magyar holokauszttúlélőről, Deutsch Kláráról lett mintázva. Az előadás helyszíne, a Gólem Színház az egykori budapesti gettó határán található, ami Horovitz szerint szintén sajátos jelentést ad a produkciónak: „Ilyen helyszínt biztosan nem találni Tel-Avivban.”

Az előadásban **Egri Márta, Hay Anna** és **Szamosi Zsófia** látható. A darabot Ron Elisha írta, magyarra **Borgula András** fordította, aki dramaturgként is közreműködik. A rendező Roy Horovitz.

Én vagyok Janikovszky Éva kisfia!

Ezekkel szavakkal köszöntötte Szegeden **Janikovszky János,** a Móra könyvkiadó vezérigazgatója az egykori Bartos Lipót papír- és könyvesbolt épületén elhelyezett emléktábla avatójának közönségét a Kárász utca és Klauzál tér sarkán található épületnél, írja tudósításában **Bod Péter** a *Szeged.hu* portálon.

Az emléktábla-avató kapcsolódik a Kossuth-díjas írónő századik születésnapjára szervezett Janikovszky 100 emlékév rendezvényeihez. A város központjában található papír- és könyvkerekedést 1899-ben Janikovszky Éva nagyszülei nyitották, és rövid időn belül az egyik legfontosabb kulturális találkozóhellyé vált – mondta el **Buk István,** a hitközség elnöke.

A könyvesbolt rendszeres látogatója és vásárlója volt Móra Ferenc, a helyi múzeum akkori igazgatója, író, polihisztor. Ott ismerkedett meg vele gyerekkorában Janikovszky Éva, aki 1926 áprilisában Kucses Éva Etelka Nanetta néven született Szegeden – elevenítette fel a régmúlt történéseit Buk István. Egyben kitért arra, hogy a zsidó származású Bartos családot a vészkorszakban deportálták, ám ők szerencsésen túlélték a holokausztot.

A második világháború befejezése után újraindították a Kárász utca és Klauzál tér sarkán található papír- és könyvkereskedést, de sajnos nem lehetett hosszú életű, mert hasonlóan a többi magántulajdonban lévő kereskedéshez, a kommunista hatalomátvételt követően 1948-ban államosították az üzletet.

– Janikovszky Éva kisfia vagyok – mondta az egybegyűlteknek az írónő fia, hozzátéve: dédszülei nyitották meg 1899-ben az üzletet, amely negyvenkilenc évig működött. Egyfajta csodának nevezte, hogy sértetlenül megmaradt az egykori Bartos-féle papír- és könyvesbolt épülete, amelyen ezen a napon emléktáblát avathattak. Az épületen nem ez az egyetlen emléktábla – tette hozzá Janikovszky János.

Tóth Károly és Janikovszky János közösen leplezték le az emléktáblát
Fotó: Szabó Luca

Szegedet csodálatos városnak nevezte a Móra Kiadó vezetője, ahova mindig örömmel jön. Jó látni, hogy a város az egyetemistáknak is köszönhetően tele van fiatalokkal – tette hozzá. Ezt követően **Tóth Károly** önkormányzati képviselővel, a közgyűlés kulturális bizottságának alelnökével közösen leplezték az emléktáblát.

Az avatóünnepségen **Rajhona Márton** olvasott fel részleteket **Majoros Nóra** *A lány, akivel mindig történik valami* című kötetéből, amely Janikovszky Éva gyerekkorát dolgozza fel.